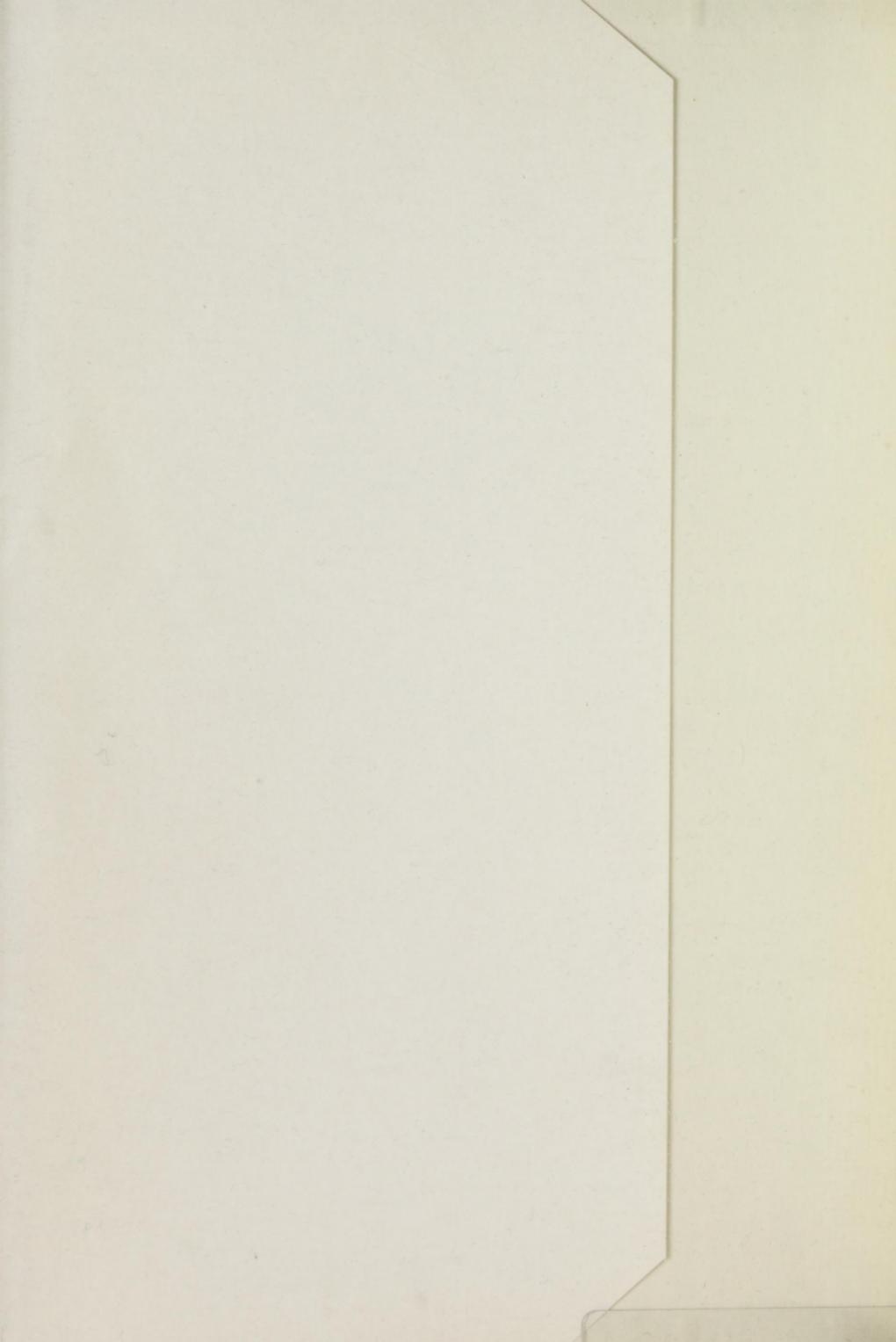

BARNE- OG UNGDOMSLESNAD. 8.

OLAV DUUN
SOMAREVENTYR

NOREGS BOKLAG

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET I OSLO

87GA55050

SOMAR-EVENTYR

OLAV DUUN

SOMAR-EVENTYR

Fyrste utgåva av denne boka kom i 1913 hjå
H. Aschehoug & Co. under forfattarnamnet
Ole Raabye. Boka var den gongen på bokmål.
Dette er seinleges umsetjing av fyrsteutgåva.

OSLO 1936
NOREGS BOKLAG

Prenta bја Johansen & Nielsen, Oslo

INNHOLD

	Side
I sandgropa	7
I skogen om natta. Ferda til Flyene	18
På seisjøen	39
Natta etter	46
Silda	57
Ørnungen	67
Sildsjau	83
Revhiet	100
Langnatta	109
Dei gjekk seg i berg. Siste eventyret det året .	115

I SANDGROPA

Det var ein still og kokande varm julidag.

Sandbakk-gutane rak frammed bekkjefaret og opp til den store dammen som dei og byguten på Fjølset hadde bygt. Kyrne hadde skjena heim tidleg på dagen, og dei fekk stå inne no til klokka var både 8 og 9 i kveld, for ormåtet var så grovt. Så vart det gjæting i natt, og det var moro det; dei hadde sanneleg ikkje så lite å glede seg til.

Dammen var ikkje halvfull endå, bekken var lat no i somartørken, og så var denne dammen her ein fuling med det at han *tok* så mykje, for når han skulde til å bli full, var det flate sandmoen innetter, og vatnet kom til å flø utover og laga ein heil innsjø å kalle. Det var Reidar, byguten, som sa det først, men sidan hadde dei set det minst like så godt dei andre òg. Ja, han Ole Petter meinte på det han, at vart det retteleg storflaum, då kom dette her til å bli ein innsjø dei fekk sette på kartet.

Ole Petter var den fremste av dei på skolen og i

slike ting, men elles var det ikkje stort ved han. Arne var eldst, han var 13 år, og 3 år eldre enn Ole Petter, og det var han som hadde stått for dambyggjinga. Ivar var berre på niande året, men han la alt Ole Petter i ryggtak, og styggeleg snar til å springe var han.

Ein kunde sjå dei var brør dei tre Sandbakk-gutane; dei var stuttvaksne og rundleitte, og så hadde dei freknor og lyst hår.

Sandmoen austover låg og steiktes med gule groper og brunt lyng. Lenger sør var det myrane, der myrulla blømde kvitt kring dei svarte dikta. Store kvitblå skyer stod på himmelen der innover. Det var lag bakom lag av dei, og dei skjein som ald i kantane, men dei var torebla nede mot fjellranda. Oppe frå skogen på nord-sida høyrdie dei bjøllor.

Gutane stussa ved det. Kva kunde det vera for kretur som fór der no?

— Enn om det er Tingstad-hestane? meinte Ivar.

Dei andre såg på han og vart storøygde. — Du seier noko du, sa dei. Tingstad-hestane måtte det vera ja.

Ja visst, no kom dei leggande ned frå granholtet og tok over bekken. Dei hadde venteleg sprunge

garen inni marka og vilde ned og slåss med Sandbakk-hesten og Fjølset-hestane, som gjekk nede ved somarfjøsa.

Storblakken med bjølla kom først. Han hadde stokk på eine framfoten, men det hefta han ikkje stort, han sprang skigaren med stokken på. Etter kom dei andre to.

— Vi kan ikkje sleppe dei ned til dei andre hestane, sa Arne da han hadde tenkt seg om.

Nei, det var greit. Det pla bli berre slåsting og leven det. Og no morska dei seg opp alle tre: dei fekk i veg og jaga framandhestane att-ende. Rett nok var Storblakken folkevond, det var noko alle visste, men trudde nokon at Sandbakk-gutane var redde, då trudde dei feil. Dei fann seg kvar sin pisk og drog fienden til møtes. Dei skreik og huta alt dei var godtil:

— Akt dykk, her kjem *vi!*

Det skjøna vel hestane òg; dei vart ståande eit tak. Storblakken la på øyra. Då vart gutane òg ståande.

— Berre han ikkje kjem? sa Ole Petter.

— Eg tek'n i naseborone, lova Arne.

— Eg tek den andre! sa Ivar og voks i vêre. — Twi, berre kom!

Og Blakken kom. Beint på dei kom han. Gu-

tane drog seg attlenges unda, slo i bakken med kjeppane og lova julung. Til slut stod dei oppå dammen.

— Hit opp kjem dei aldri, sa Arne.

— Og så kan vi vada uti, trøysta Ole Petter seg.

Ivar hadde teke ned i småsteinhaugen, og no sende han ein stein inn i hesteflokkene. Arne treiv han over armen, for han visste det er det verste dei kan gjera, å kaste stein på sinna hestar. Storblakken kvein høgt og stridslyndt, flekte av tennene og kom for rame ålvor.

Dei gløymde at dammen var så høg, og kom heller ikkje i hug å vada uti vatne, dei pila i veg hit og dit og visste ikkje kvar dei skulde gjera av seg. Arne tenkte å nå ned til somarfjøsa, men han såg snart det var for langt, han hadde beista tett bakom seg, — så kasta han krok og flaug opp på sandhaugen, kleiv opp i ei gran som stod der.

Då fekk Ivar dei etter seg, og han sprang for livet, gjekk på nasa i einerbuskane, spratt opp att, hadde Blakken like i hælane på seg og hivde seg reint vetlaus ned i eit grustak, i siste liten. Hesten bråstana ute på kanten av gropa så sand og småstein spruta ned. Litt etter lunka han vekk.

Ole Petter kom seg lettast i frå det. Han visste han var ikkje så brenn-snar til å springe, og så

smatt han berre bak ein storstein og lurte litt på det. Jau, hestane rende framom utan å bli vår han, dermed kuta han ned til sjølve «Gropa», festningen og lysthuset deira, i vestkanten av haugen.

Og der var det liv! Både Reidar, byguten, og syster hans var der, og Marta Fjølset. Litt etter kom Arne òg, men Ivar måtte dei rope på fleire gonger før han våga seg fram utor grava si.

Denne gropa deira var eit svært hol inn i sandmålen; det var teke vegfyll der, og sidan hadde ungane arbeidd og gjort det bedre år for år. Rundt om i veggene satt småsteinen så rund og fin; pella dei han ut vart der eit rundt hol etter han, det finaste fuglereiret å sjå til. Marta fôra ut slike hol med strå, la små runde kvitsteinar oppi, — det var reir med egg; ho la handa oppi og brædde på dei. Det leika ho med no òg; ho hadde endå fått Reidar med på det.

Sandbakk-gutane vart sittande på kvar sin flatstein og puste ut.

Framfor Gropa var der ein djup søkk i jorda etter grustakinga. Før dammen vart bygd kunde det stå ein liten sjø der når det regnde. No var der tørt, men hestane kom knapt over like vel, det var så bratte kantar.

Etter kvart var ein og annan fram og kika. Hestane stod midt på vollen nedanfor Gropa, som dei venta på gutane. Då fann gutane ut at det hasta ikkje med å gå heim enno. Der var ymse ting å leike med; dei henta lyng og batt kransar, dei fann seg steinar til hamar og smiested og smidde sund småstein til både eitt og anna, der var alltid noko å ta seg til med i Gropa. Men Sandbakk-gutane var stridshuga i dag, rettno vilde dei ut att og jaga heim framandhestane. Arne skulde til å leggje i veg, men Marta treiv han over armen og heldt han.

— Du let det vera, sa ho.

— Det gjer eg som eg vil om, meinte han. — For deg da, la han til.

Dei andre berre såg til. Det var rart med Marta. Ho var berre ein gjentunge, men når ho tok i ein slik, då var det merkeleg kor vrient det var å koma seg laus. Det visste både den eine og den andre av dei. Arne gjorde ein rykk like vel, retteleg ein tverrykk, men han sat skruva fast. Då vart han gloande heit, for dette var ei *skam*, han vilde rive seg laus om han så skulde

Han fekk ikkje tenkt ut kva han skulde, for i det same dundra det over dei som om himmelen revna. Dei såg på kvarandre; dei skjøna kva som

stod på, for det var ikkje hestar det der. Det var tora.

Dei hadde ikkje ansa på kor mørk himmelen vart eller kor klevande varmt det var, og ikkje hadde dei høyrt duren av tora heller. No slo tora beint over hovuda på dei, den eine skrellen verre enn den andre, så det eine andletet etter det andre vart bleikt. Best det var loga det kvitblått framfor inngangen. Dei stod som i mørke lenge etter.

Dei minste sette på at dei vilde heim. Dei andre var ikkje ulystne på det dei heller. Marta stod ikkje og heldt Arne i armen lenger. — Men det spørs om kva Storblakken meiner, sa ho.

Reidar våga seg ut, trass i eit ustyggleg torebrik, og kika. Straks fekk Blakken auga på han og kom settande. Og før Reidar vann seg inn att spruta regnet ned og slo han gjennomvåt. Det kom som ein foss. Dei hadde aldri set slikt regn. Heile lufta var ikkje anna enn vatn, blanke strie vatnet som piska jorda så det dura etter, det var vatn og lyneld så verda måtte gå under. No rann vatnet i brune bekkjer nedover vollen, det pløgde seg vegar i sand og grus.

Dei kraup saman inst i gropa. Dei minste søkte å koma så nær Marta som mogeleg, det var likesom tryggare der. Elles så sat dei tørt og lognt her inne.

I mange timar sat dei der, tykte dei. Dei hørte berre regnet og tora.

Omsider gav det seg litt. Lynblinka var ikkje så biske lenger, og det regnte meir folkeleg, mest som eit vanleg regn. Og kvar for seg tenkte dei på lag slik: Kanskje går det over utan skade like vel. Du skal sjå det lurar over så nokon lunde.

Dei hadde gledd seg for tidleg. Dei visste ikkje av før dei høyrd ein fossande lyd, der var noko som kom, og før dei fekk sukk for seg stod den store dulpa framfor Gropa full av vatn. Gråbrunt vatn, med moseflak og all slag rusk oppå. Store skomhattar sveivde rundt.

Det måtte vera dammen deira som hadde brotna.

Då dei hadde set på det eit tak, tok dei til og tenkte seg om. Skulde dei heim nokon gong, måtte dei gjennom dette vatnet. Ole Petter fresta å vada. Han visste ikkje ordet av før han stod i vatn opptil brok-lummone, og endå var det dubbelt så djupt lenger ute. Arne prøvde å entre frammed sandmælen, men taket i lynget rapa ut for han, og han seig ned i vatnet til oppunder armane. Reidar måtte hjelpe han i land.

Dei to som var vortne våte hiksta og skalv. Dei laut sjå å koma seg heim, og det fort òg. Men korleis? Ja det var spursmålet, det.

Marta spurde om dei ikkje hadde demt opp her utanfor òg.

Jau, når dei tenkte etter, så. Dei hadde demt alle stader der vatn kunde ventast, det stod ikkje til å nekte det.

— Ja vel, sa Reidar. Eg sym over og riv ut desse torvone, det skal vera gjort i ein to tre, — gå inn att de gjentunger og snu dykk bort med eg klæd av meg!

Ja men kunde han greie det då?

Han ranga av seg klæda i ein fart, la seg trygt framover i vatnet og pløgde i veg fort og stilt, svinga til side og vart borte for dem. Litt var det, så kom han til bake att. Smågutane såg opp i under på denne kvitgule kroppen som kunde *gå i vatnet*, dei hadde fresta dei òg, men det var hundi vandt å få det til. Det var så utruleg at han greide det utan han hadde hender eller føter nedpå botnen! Ikkje Arne heller kunde ha greid det.

— No tok vatnet til og rann ut. Jau då, det rann, skomhattane seglde viljukt nedetter, og steinene nedpå botnen kom likesom meir og meir opp. Rettno var dulpa tørr. Dei tok til og vart glade att nokon kvar.

Men hestane? Dei stod der straks nedpå vollen enno.

— Å, meinte Arne og tok til og lea på seg; — det fekk bli ei råd med dei. Han plystra litt med seg sjølv, så knipsa han med fingrane og *hadde* det. Han fekk syne seg lite grand han òg.

— Eg kutar nedover til somarfjøset vårt, det greier eg, så kjem de etter og pilar åt kvar sin kant, medan eg held hestane der nede.

Dei trudde han var galen, men i same augeblinke fór han, rende i veg så stuttføtt og firkanta han var, i ein bøge utanom hestane.

Der sett Storblakken etter, — dei andre fylgjer han; Blakken spring på tre bein og held stokken i våret lange stykkje, det er reint nifst kor han skyt i veg. Å men du store tid kor Arne kutar no, det er snaut dei ser føtene under han. Ja men han *er* galen, hestane halar inn på han, og like vel gjev han seg til å hoppe i våret, sprett ende opp og klappar seg på låra i skire kjæta, — det var til å le seg forderva åt, hadde det berre ikkje vore så fårlegt. Ja ja, no er det ikkje langt bort til skigaren, men klarer han å koma over før Blakken er der? det er berre nokre få steg millom dei! Arne er like säl, no hoppar han att — au, au, der rauk han på nasa i sanden, no trampar dei han i hel!

Dei blir stive i føtene dei som ser på, dei pustar ikkje. Men Arne han renner på firefot han. Tvi-

bykser som ein galte — der når han garen, hoi! der smatt han under nedste skia i garen og ligg berga og livs levande på vollen innanfor. Ja du Arne, du Arne!

Og Storblakken på Tingstad sprang ikkje garen denne gongen.

No måtte *dei* i veg. Kva slag hundekonster tru Arne vilde finne på når han skulde halde hestane der nede? Ja det vart det same, i veg måtte dei. Dei klemte avstad. To soretter og tre nordetter, dei var huga på å våge litt dei og. Dei nådde haugane og kom seg over garen.

Arne sat berre på somarfjøs-taket og synte seg for dei sinna hestane, det var nok.

. . . . Dei hadde ikkje vore så godvener sidan by-borna kom her i somar, som no då dei skildest nedpå Sandbakk-tunet og avtalde tida då dei skulde kjøre ut kretura.

I SKOGEN OM NATTA. FERDA TIL FLYENE

Klokka 8 løyste dei kyrne og drog innetter. Det var Marta og Reidar frå Fjølset, og Arne og Ole Petter frå Sandbakken.

Der stod ein lang gut nede ved skigaran då dei fór. Det var han Elias det. Nei, han brydde dei seg ikkje om å ha med i kveld, dei var så godt forlikte no og trong han ikkje. Han var sonen til kjerringa borti Fjølsetbrekka, og fór for det meste og kleiv i fjellet og gjætte dei 3-4 gjeitene deira. Han var lang, men han var dum; han fekk stå der og sjå etter dei.

— Ja men, sa Marta, han kunde no vel få bli med lell då? Ettersom han stod der og vilde det så gjerne?

Dei hadde ikkje bruk for han. Dei skulde fiske, og då var dei mangmennte nok.

Sola skjein fram etter regnet. Ho vermde berre så venleg no, og tørka den våte grasvollen. Det

var blikkande stilt utover sjøen, og like stilt innover skogen. Det var einast bekkjene som braut stilla; dei hadde fått mod no etter floingen og kom springande nedetter og hiksta og lo. Langt innanfrå marka høyrdest Kvernfossen, han dura djupt i kveld. Høgt oppi liane singla det bjøllor. Det var sauene som heldt til der; ein kunde sjå dei oppunder fjellkammen der kveldsola skjein som vakrast.

Medan dei var på vegen innetter høyrdé dei ein dur attanfor seg, det trampa så tungt, mest så jorda riste. — No såg dei kva det var: det var dei store gutane heime som reid framandhestane attende nordgjenom marka. Å jøss, dei fekk fart på dei! Så var da *dei* unda vegen.

Dei var rusta for ei trøysam natt, dei fire gjætarane, dei hadde fiskestenger og mat og kaffekjel. Reidar hadde bambu-stong med silkesnøre, senefortom og anna fint. Sandbakk-gutane hadde berre vanlege trestenger med borken på, men dei var lange og mjuke, og fine fiskekrokar hadde dei òg. Marta ho hadde ikkje anna enn ei lita selje-trøe ho, berre elende, ingen gut kunde ha lagt i veg med slikt.

Men då Marta spurde om dei vilde kappfiske, vart dei litt uvisse. Det *hadde* hendt, ikkje radt sjeldan heller, at ho døyvde dei endå så därleg rusta ho var.

Små-auren, «agneta» dei kalla, nappa nok så kvikt i Tverrbekken. Og Marta tok dei fleste. Det var ikkje å takke henne for, til slikt småtteri var vel seljekvisten hennar svint nok.

Kyrne gav seg god tid her i dalbakken, for her stod graset både digert og fint, men stødt var ein av gutane etter og piska på. Dei vilde inn til sjølve Kvernhus-hølene, oppunder fossen.

Det var ein fin kveld i skogen. Det anga av bjørka og av foss og myr. Og måltrostens sat i tretoppane og lokka: det bit, det bit! og myrsnipa let sørpå myra, og mygga sulla og spann kring øyra på dei. Rundt i kring over myr og skog la der seg ein kvitblå moe, det var som sjølve somarnatta la seg til ro der.

Kvernhuselva var bra stor no, og mørk og fiskerik å sjå til i hølene. Men auren var ikkje slik ein hund til å bite som dei hadde vona. Det måtte ha fare nokon her nyst før og angla, — kanskje det var Tingstad-gutane? Marta drog op den første fisken, og ei stund etter fekk Arne ein, men elles var det berre ørsmått det som nappa.

Dei kom heilt opp til fossen før dei fekk fleir, men der kneip Ole Petter ein som fekk han til å ligge på alle fire i graset og rope hoi! Arne mælte opp fisken, — han hadde tomemålet frå tomelfing-

leden til yttarste naglekanten —: han var tolv tomar lang! *Laks*, sa han, og Ole Petter tok det oppatt. Dei såg på Marta: Skjøna ho i grunnen kva dette vilde seie? Eller gjekk ho og meinte at agneta òg var laks når det berre var mange nok?

Og no sputta Arne på marken og slengde ut i svartaste hølen, like bortunder skomrosone; no kunde smågutane akte seg lite grand. Reidar slengde òg der i nærleiken, men gjorde det keiveleg og vilde slenge på nytt. Då vart han for at det sat fast i botnen. Arne nikka og hadde vondt av han: det var greit det sette seg fast der.

— Nei men, ropa Reidar, — det ruggar på seg, gut, det er levande!

Stonga stod i ein boge, Reidar sette meir makt på, og opp kom der spralande ein gullblank aure og blenkte oppgjenom lufta, beinast opp i kvistgrana rett over hovudet på dei. Der slo tommen seg fast, fisken dinglar der oppe ei stund, så kjem han susande ned, råkar steinen, gudskjelov, Reidar kastar seg over han, tek han, men taket glepp, og der fer fisken ut i vatnet med ein *plump*, — der før han! Borte. Der var ringen i vatnet etter han.

— Slik gjekk no det, sa Marta. Ho såg ulukkeleg ut.

— Ja men det var synd, tykte Reidar.

Arne trøysta han med å seie: — Det vart så han somla i veg og beit på til deg i staden for til meg; elles hadde vi havt han no.

Marta ja, ho stod og heldt seljekvisten sin over vats-sikla hitanfor ein storstein. Fossehølen nådde ikkje ho borti. Ho let agnet gå med straumen, tek det opp og slengjer gong på gong. Og så, før gutane veit av det, ligg ho på kne i graset og tyner ein stor rugg til fisk. Då dei mælte han opp, syntet det seg han var ein tome lenger enn den Ole Petter fekk.

— Men min er no breiast då! sa han lukkeleg. Og det er breidda som seier mest.

— Er det difor *du* er så stutt? spurde Marta.

Det var ikkje fleir å få. Men dei var ikkje huga på å gje seg med dette. Hadde Tingstad-gutane fare her og tjuvfiska, så var vel Sandbakk-gutane av det slaget at dei gav same skåla att. Så vart det avgjort i ein fart: Gutane drog nordgjenom til Tingstadmarka og fiska der, Marta vart her på Kvernhusvollen og kokte kaffe til dei kom att, og så lya ho etter kyrne ein gong i millom; — stonga hennar kunde Reidar låne, for elva var mindre ovanfor fossen.

Ja ho var vel ikkje skogredd?

Nei, men — —

Ho laga seg til å koma med noko tøvsnakk. Du skal sjå ho er redd like vel, tenkte dei, men i det same høyrdde dei ei dyrelåt, ein trefire gøy inne i tjukkskogen nær ved, — dei tenkte på både varg og bjønn —, og der med kom der settande mot dei ein grå og fire-føtt skapning. Så var det gudskjelov berre Fjølset-hunden, han Rapptus! Han hadde rekt faret etter dei heimanfrå, og no lea han mest ryggen ut or led, så glad var han for han fann dei; han kasta seg i fanget til Marta, reint storvill.

Ja vel, men no vart ho ikkje åleine att her. Det vilde i grunnen ha vore stridt å sette ho att blett mo åleine i skogen nattens tid, og så her då, der det spøkte. Ja for det hadde stått kvernhus her på vollen, og då veit en det er alt anna enn trygt. Men no stod det ikkje på ho, når ho hadde Rapptus i lag med seg. Hunden hennar heitte elles berre Rapp, men dei kalla han Rapptus, for det vart meir fart i det då, og ein lynsnar hund det var han. Og plent som eit menneske å ha hoss seg, så klok og god.

Dei fór. Men fisken beit ikkje, ikkje agneta ein gong. Dei kom ikkje i hug at det var midnatt og at fisken kviler då, dei trudde fullt og fast det var Tingstad-gutane si skyld og rente i veg oppetter med vonde ord, dei skulde lære dei knektane av med å fiske på deira grunn!

Dei kom på det, at dei kunde bli utsett for hestane att, for dei gjekk venteleg her nord i marka og arga seg over at dei vart heimsende. Arne visste råd, han flekte seg ein stor lur av olderbork og gav seg til å tute i den. Ingen ting kan sette slik fart på hestar som det, *det* hadde dei funne ut før. Han bles og ula så det svara i fjell etter fjell. Det let så stort og karavore gjenom natta og skogstilla, det grøste i heile skogen, — her var Sandbakk-gutane ute og fór.

Men det svara dei annleis enn det skulde gjera, nokonstads borti skogen. Det tok ikkje same tonen, det song djupare, grovare, reint vondt. Pytt san! dei bles att rett kraftig òg, Arne tok i så han vart blå og måtte trø med føtene attåt; så lya dei. Jau, der var det att. Nett som der gjekk opp eit hol i berget og bura åt dei, så isande stygt og vondt.

— Pytt san! Arne drog på eine munnvika og smilte.

Dei andre to såg forvetne på han.

— Nå nei, let han. Han Ola Tingstad skal no ikkje skræme oss denne gongen då.

Dei pusta lettare. Den karen var det ja; den tosken. Det var ikkje umogeleg dei kom til å snakke eit ord med han. Der høynde dei bjøllor, for resten?

Det bura nærare og nærare — var det ikkje fält

så likt okse? Jau, det forstår seg, det vart okse av det, og no kom han, for oksen er ikkje som hesten, han *søker luren* han. Ja vel, lat han koma, blås vekk! Var det den lustappen som gjekk her i fjar, så skulde dei strigle han, dei skulde barke skinnet hans med småstein og pisk, — dei skulde koke kjøtet av beina på han! Hadde han horn, sa Arne, då spurdes det om han ikkje tok han der. Det gjorde han Ola Sagnes i si tid, han tok ein olm okse i horna, og tvervreid så hovudet gjekk rundt og oksen låg der på flekken.

Tvi fastande! Han sputta i nevane og var ferdig til noko av kvart.

I det same brakar det millom kvistgranene, der høyres eit forfælende snøs mot jorda, og dermed kjem eit stort kvitt hovud fram og straks etter ein diger brungrå oksekropp.

Ole Petter var alt usynleg, og då Arne såg det, gjorde han òg ikonn av seg, — det kunde ikkje nytte når dei ikkje heldt i hop —, han var langt oppi grana då han tenkte seg om. Reidar løfta fiskestonga: her måtte det vera lovleg å *slå*, veit eg? Dasken fall på skråss over oksehovudet, det small herleg, og straks etter susa seljestonga gjenom lufta på nytt, endå kvassare. Men kva slag tosk til dyr var dette som ikkje hadde vet på juling? Reidar

hoppa beint i elva, just som oksehorna var ei halv aln frå han, han råkte på ein høl og gjekk under, men han kom snart opp att og var i land på andre sida i ein to-tre tak.

Oksen stod att på elvebarden. Han tok seg til og grov opp jord med eine framfoten og bura så stygt han var kar om. Reidar tok av seg yterklæda og vreid opp dei, underklæda klemte han berre vatnet utor, tok på seg dei andre att og merka han fraus. Då gav han seg til å kaste stein; det gav varme, og oksen var det lovleg å kaste på, trudde han, for det var då ikkje hest det. Det var stutt hald, så kvar steinen råkte, og råkte godt. Stuten var stat han, og vart ståande og klipe att auga; han gløymde å belje øg. Men om sider vart det for heitt for han, han laut dra seg unda, — dei kasta jamen stein i syna på han, ja i horna øg, der det gjer så hjartelegrondt. Han gjekk med hovudet på skakke, sikla av sinne og bles gjennom nasa.

Arne kunde ikkje sitta oppi grana lenger, han gleid stilt ned, stal seg bort til elva og vadde over ein staden der det var grunt. Då song han ut:

— Ole Petter, kom ned, no tek krigen til, — kom Ole Petter, kom!

Og etter ein halvtimes arbeid hadde dei steina oksen att-ende og drog sørover igjen. Dei var vel-

nøgde med ferda si. Om ikkje fisket hadde vore så storveges, så hadde dei i alle fall lært denne stuten folkeskikk. Så beisteleg godt som dei hadde råkt han, kvar for seg! Men det var kanksje ikkje verdt dei bles i luren før dei var over skigaren att.

Marta venta dei med kaffe. Ingen ting er jam-godt med å eta og drikke ute slik, helst om natta i skogen. Kaffefløyte hadde dei gløymt å få med, men Marta hadde vore borttil kyrne og mjølka i det vesle matspannet. Dei låg i ein krins oppå vollen, åt den eine brødskiva etter den andre, stempla ho, som dei sa, og brende i seg kaffe til; han var god han òg no. Etter maten sovna Ole Petter. Han ringa seg i hop og steinsov med hovudet under armen. Dei andre var dess vagnare. Dei sat som dei lya og væra åt alle leider. Dei var huga på nye eventyr. Det var Marta med, kunde dei merke.

Ein høyrer mangt i skogen nattens tider, men no høyrde dei noko uvanleg. Det var eit langdrege rop; det kom sørfrå myrane visst, — det var som nokon klaga seg, skreik om hjelp. Der skreik det att. Kvar for seg hadde dei nok høyrt det lenge, men ingen vilde vera den som brydde seg om eit læte. No såg dei ope og undrande på kvarandre: det skreik då verkeleg? Høyr! Det var ikkje det grand hyggjeleg å lye på.

Marta undra seg og sa: — Kanskje det er nokon som har gått seg ned innpå Flyene?

Flyene ja! Det var just der innafrå det kom. Og Flyene var nokre store myrtjønner med hengedy og søkkmyr rundt i kring, så der kunde ein gå seg ned før ein fekk sukk for seg.

— Flyene? sa Ole Petter og gnudde øvnen utor auga. — Då kan det vera lomen då. Han skrik som eit druknande menneske, står det i den gamle leseboka, i Rolfsen, når han ligg på vatnet.

— I Rolfsen, når han ligg på vatnet? tok Marta oppatt, — ho smilte visst òg.

Reidar og Arne skrattlo. Men straks etter nikkar Arne, han er vaksen og fárleg:

— Lomen skulde våre seg lite grand. Enn om vi bad oss heim åt han?

Dei stod på farten mest med det same, med fiskestengene i hand. Marta vilde ikkje, for dei hadde ikkje lov til det, og kyrne kunde rekkje heim for tidleg og sjølv kunde dei gå seg ned innpå Flymyrane, og då vart det dei som skreik, og —

Dei høyrde ikkje på ho, ein kan ikkje gje seg til å høyre på kvinnfolka! Lom-ungane skulde dei ta med seg levande heim og ala dei opp til tamme ender, og så skulde dei fiske, for dei hadde set det var fisk der;

Arne sa det var eit slag fisk som heitte så mykje som *karusell*.

Reidar sette i og lo, og Marta og Ole Petter lo med, men Arne stod på sitt, at fisken heite karusell, og ein prest i gamle dagar hadde slept han dit. Ole Petter sa han hadde ikkje lese om noko fisk-slag som heitte slik, men kanskje det var *karuss* han meinte?

Ja ja, namnet kunde dei vri som dei vilde, let Arne. No skulde dei i veg og sjå i papira hans.

Og så gjekk ferda til Flyene.

Og Marta vart med. Dei traska beinvegen sør-over myrane det fortaste dei vann. Sandbakk-gutane hadde ope-tresko, tresolar med reim over rista, så dei kunde vasste i tjukt og tynnt, men dei andre to hadde lærstøvlar og måtte ofte hoppe tuve-millom. Det raudna av moltekart der dei fór, men den ansa dei ikkje, dei hadde lomereiret og karussen i hovudet.

Då dei nådde fram stod alt sola over fjellet i aust, og vinden dreiv nattskodda unda. Nokon lom såg dei ikkje i første tjønna, han heldt vel til lenger innpå. Men dei såg ringen etter fisk, og midt utpå var der ein som slo i vassflata med ein veldig plask. Dei sette mark på kroken og lurte seg varsamt og i spaning utpå. Torva dissa stygt under dei, men det fekk våge seg.

Arne og Ole Petter kom seg ut på ei stor tuve og

slengde langt ut. Reidar slengde over starr-graset på ein annan kant. Marta luska fram-med tjønna og nådde ikkje til med den arme seljetrøa si.

Vinden friskna fort vekk, og sola vov seg inn i nokre grå vindskyer. Just då ei vindflaga svartnar over tjønna, ser dei at tommen til Reidar går utover, segler mot vinden til han står stinn. Då dreg han til, stonga står som ein klave, han ser seg i kring, og så — slengjer han ein diger fisk i land.

Dei hivde stengene sine dei andre, dei måtte sjå «karusellen». Reidar heldt han roleg i våret. Det var ein aure, ein mørk og gulbuka ein, men så tydeleg ein aure som det kunde bli. Ja aure var bedre enn karuss, trøysta Ole Petter dei, for karuss var ein lort-fisk, det hadde han lese. Og dei unte Reidar å få første fisken her, for han var overlag grei å vera saman med, og så var her nok å ta av.

Det var det, men der vart ikkje fleir å få. Sola var litt for blank no, venteleg.

Då fekk dei sjå bort til den andre tjønna. Ho var full av småøyar ho, og hadde ei mengd med gras frammed landet. Og der stod Marta! Ho stod dørg still og stirde utover. No snudde ho seg mot dei og peikte uthånd. Der lå ein stor gråsvart fugl millom småøyane. Lomen. Reidar klappa i hendene, men fuglen berre rodde. Han hadde vel ungar der då.

Ja rett nok: der såg dei to små lodne nøster bak han. Gutane hoia og kasta torv. Då letta der ein fugl lenger borte. Han arbeidde seg bortover tjønna med vengjene i vassflata likesom han sprang, svinga seg ivêret og bort. Det var helst hannen det.

Marta ansa ikkje den, ho berre såg på den med ungane; ho stirde til ho var solblind, og tok til å gå rundt tjønna. Ho kom i hug lomereiret ho las om i leseboka. Hadde ho endå nådd i nokon av dei vene blomane der utpå, dei låg der og flaut med store, store blad på vatnet, snøkvite var dei, som kvite røsor, med gull inni. Ho visste det var nøk-blom, men ho hadde aldri set dei før. Det dissa så ugodsleg, det vart visst uråd å nå i ein einaste ein av dei.

Gutane dreiv langsmed tjønna på andre sida, såg etter noko høvelegt å kaste, og tok seg ein moltekart av og til. Best det var skvatt dei opp ved at nokon ropa. Dei hadde vorte skrämt fleire gonger siste døgnet, men dette var noko anna, det ropa på dei, kalla på dei nære ved og likesom det stod om livet.

Dei såg hit og dit. Der var ikkje noko særleg å sjå. Ikkje Marta ein gong — ja men *kvar var ho?* Ho var borte. Dei vart kalde i klæda alle tre og ropa Marta alt dei var god til. Der svara ho, men kvar var det? Dei la på sprang rundt tjønna, i kaldaste angsten. No såg dei ho, der, ho hadde gått seg ned, heldt

på og sokk nedgjennom jorda, ho hadde berre hovudet oppe. Dei kom visst ikkje tidsnok dit. Dei sprang seg ned i dei óg, men ikkje fárlegare enn at dei kom opp att, dei ansa ikkje det, det stod berre på om dei nådde tidsnok fram.

Det var ikkje langt dit no, men då kom dei heller ikkje lenger. Heile flaket framfor dei dissa og bobla og bar ikkje ein gong Rapptus, som fór att og fram og kvinka og klaga seg. Dei freista alle stader, men det var tvert nei. Korleis ho hadde kome dit? Dei kunde ikkje tenkje på det no.

Ho låg der med andletet mot dei og armane utover torva, og vatnet gjekk ho til haka; ho sa ikkje noko, no då ho såg dei freista å koma til hjelp, ho berre stirde så vonlaust på dei. Ja der låg Marta og heldt på å sette livet til, og dei kunde ikkje hjelpe, — hadde det endå ikkje vore *Marta!* Dei prøvde å lure seg utover på firefot, dei saug luft til seg i berre rådløysa, saug magen inn og gjorde seg lette, dei visste snart ikkje kva dei gjorde. Dei skulde vore lette som myrulla, ho stod der og nikka og visste ingen ting.

Den eine fekk nok med å berge den andre. Dei hadde lese om at ein kasta taug ut til den som held på og druknar, men dei åtte ikkje taug her, og some gonger brukte dei ei stong, men jamvel bambustonga rakk berre eit lite stykke utpå. Arne tenkte

på ski. Med dei breie skia sine kunde han visst ha gått utover. Men skia var ikkje her dei. Nei vel, men dei hadde fiskestengene!

Han får tak i dei litt fort, surrar dei i hop, kvistar av ein totre smågraner som står der, og surrar kvi-sten utanpå stengene så det blir ein diger lurk, og legg han vårleg over småtuvone; så kryp han og held seg i han stykke for stykke. Barlurken heldt han verkeleg oppe så nokon lunde. Han ansa ikkje på at Ole Petter gret, eller at Reidar hadde gjort eit sprang ut i gjurma att og heldt på å sette til han med.

Endeleg nådde han ut til ei lyngtuve som bar han. Han steig opp på kne og retta lurken ut til Marta.

Det såg ut som ho smilte. Vatnet gjekk ho opp til munnen alt. Ho tok tak med eine handa, så med bæ. Straks fekk ho hovudet opp. Det var som ei bergjing berre det. Smått om senn fekk ho barmen ovan dya. Arne freista å dra, men ho sat fast enno. Så fekk ho heile lurken ut til seg, ho la han på tvert under bringa, kravla seg omsider opp på han og der i frå bort på ei lita tuve, som bar så vidt at ho fekk flutta denne farkosten sin eit stykke innet-ter. Slik lurte ho seg i land, men det var ikkje snar-gjort. Reidar sende farkosten til Arne, så han óg fekk kravla seg i land.

Det var rart å vera til att, då dei låg på tørre mosetuvone alle saman. Marta såg ikkje fin ut, ho var mest berre gjurma frå topp til tå, og skone hadde ho mist, men kva gjorde det, når ho berre *vær* der! Ja visst vart ho eit grand sjuk, såg dei, ho vart bleik og måtte kaste opp, men det gjorde ho støtt når ho røynde seg for hardt, ja om ho berre kapp-sprang med kyrne; så det var ikkje fårleg.

Korleis ho hadde kome seg så langt utpå? Ja, ho hadde sprunge frå tuve til tuve, stort meir kom ho ikkje i hug. Det var dei kvite blomane ho hadde forset seg på. Ho skjemdest hjarteleg over ferda si. — Ho var no berre ei gjente, trøysta dei ho, ein kan ikkje vente at gjentungane skal vera gutter.

Då dei kom fram til Kvernhusdalen høyrdde dei ingen bjøllor. Det var leit. Det var ille. Hadde kyrne sett av nord i Tingstadmarka var det gale, og hadde dei rekt heim for tidleg var det verre endå.

Gjætarane gav seg i siget heimover. Marta var ikkje sprek, det var nauvt nok ho stavra og gjekk, men ho snakka fort vekk om at dei burde vore nord i marka og set etter kyrne. Gutane svara ikkje på det, dei berre sagga i veg heimetter, trøytte og leie i seg. Kyrne hadde det bra dei, fekk ein tru, same kvar dei var.

Midt på myra millom Kvernhusdalen og Tverbekken møter dei Tingstadhestane att! Jau, det er dei, utan prut, dei kjem rennande soretter på nytt. Ungane hukar seg ned bakom ei småfuru og vonar at hestane fer sin veg framom. Men hestane stanar, beista. Det er det at dei kan ikkje koma fram den vegen dei stemnde, myra er for blaut. Berre dei ikkje svingar hitover, for her er det tørre moserabben. Storblakken ser denne vegen no, han står der med det veldige svarte fakset fram i auga, speiar og vêrar. Det vart aldri anna enn fårlegt i dag.

No kjem han!

Dei kleip kvarandre i armen: Kvar skulde dei no gjera av seg? Kva gjorde dei?

Rettno såg han dei, — det såg ut som han mintes dei. Og Marta som var sjuk og ikkje kunde springe! Og så hadde ho aldri kasta Stein på hest nokon gong.

Då ropar det bakom dei. Ein langbeint gut kjem sleivande hitover myra austanfrå, med hendene i broklomma. Det er Elias!

Aldri hadde nokon vore så god å sjå på som han Elias no. Dei gløymde hestane. Han kom som han pla gjera det, med den eine sida litt fram, for han var så brydd, det var knapt han kom seg til å sjå på dei, han berre skjegla.

Han fekk då like vel fortald dei at kyrne deira gjekk austi Kvernhusdalen.

Men kvar kom han frå?

Han stod og vred seg og var opprødd med svaret. Jau, han hadde vore med og ridd hestane nord etter i gárkveld, og så, ja så hadde han — — vore borti bekken og skulde fiske, der og der, og så hadde han kome over kyrne deira, dei var i heimvegen, og så — — hadde han snudd dei og — — vore med dei innover att. Så no var dei der aust, der dei skulde vera. Han såg ut som han hadde gjort einkvart gale.

Dei andre var ikkje særstakt høgføtte dei heller. Men det var likesom det lettna kring hjarta.

Elias stod og stridde med noko; så sa han det:
— Eg meiner eg lyt taka Blakken ein gong til, eg.
— Torde han det då?
— Ja, he! Eg får då våge det.

Hestane var ikkje langt unda no. Elias gjekk tett framom dei, og fekk Blakken til å koma etter seg, — han kom med øyra flatt i hovudet. Gutane stod og heldt pusten. Elias skjeiva i veg ut på blautmyra. Hestane etter. Han tok av seg eine sokkebandet, steig så i veg nokre skrev til og kom seg ut på ei tuve. Blakken seig i med framføttene, stokken fór oppover foten og vart sitjande opp-

ved kneet. Han tok seg på tak og løfte seg opp att, men han seig berre endå verre ned. Dei andre gampane heldt seg bakom som dei pla gjera.

Då gjekk Elias beint på, han fór ikkje i veg med eine sida først no, og ikkje skjegla han heller. Blakken flekte av tanngaren, men Elias rette ut ein av desse ulagleg lange armane sine og fekk tak i panneluggen på trollet, straks etter hadde han sokkebandet i kjeften på han, knytte til grime av det, — Elias gjekk med lange sokkeband —, reiv så av seg det andre og gjorde tyglar av det. Blid var ikkje Blakken, men han laut gje seg.

Han arbeidde tungt før han fekk fast jord under seg. Då freista han å slå Elias under seg, men før både hesten og gutane sansa seg sat Elias skrevs over ryggen på han.

— He! lo han og lea på hovudet og akslene, og dermed bar det i tråvet nordetter.

Slik lo han på skolen òg, når han var på sitt dummaste, men der tok det seg ikkje bra ut. No lo han som ein stor mann, og reid som ein konge.

Ingen av dei sa det, men alle kjende det på seg, at dei kom ikkje til å le åt han før det første, same kor hestedumt han svara eller skapte seg til. Og med skulde han få vera, kvar dei så fór.

Dei krak seg heimover. Då dei nådde til sand-

haugane ovanfor somarfjøsa, kom Elias rennande etter dei. Han «galopperte», med munnen open og sveiten i grå grimor nedetter andletet.

— He! he! lo han.

Han gjekk og bles og tok åt seg luft; han var mest sprengd, men han var over-lukkeleg for at han gjekk her i lag med dei. Best han gjekk sa han ut i lufta:

— I kveld skal eg ut på seisjøen eg.

Sjøen låg blank og endelaus utover, hildrande still i morgonsola. Det var ikkje første gongen det kraup og krisla i gutane når dei såg utover der. Når dei skulde ønske seg noko storveges, ei u-nåeleg lukke, då var det å koma ut på sjøen ein god-vêrs-kveld. Men det var det, stødt mest, at dei kom der ikkje. Heime hadde dei ikkje båt som var høveleg; og vaksnekarane vilde ikkje ha dei med om dei rodde ut ein kveld. — No gjekk Elias her og baud dei til at dei skulde få bli med han. Det var ikkje annleis å forstå, det; når han sa det *slik*.

Dei vart heite. For det spurdest om dei slapp unda gjætinga.

PÅ SEISJØEN

Det vart Ole Petter og Reidar som fekk vera med i kveld. Marta og Arne måtte i veg med kyrne. Stakars dei! tenkte dei to lukkelege.

Elias hadde ein gamal lettbåt, ei hardingskjekte, som han hadde funne. Atterenden i han var sundslegen, men Elias fekk bror sin, som var vaksen, til å hjelpe seg, og så sette dei tver-gavl i han, så han hadde atterspegl som eit jaktfarty. Rar var han å sjå til, men han flaut då, og Elias kom fram tåleg bra på han, — når han berre tok i litt, som han sa.

Å, han flaut herleg på vatnet, tykte gutane då dei gleid frå land. Sjøen var så klår at dei såg stein og tangklyser nedpå botnen langt langt utover, sjøstjernor og skjel såg dei òg. Det var mest så dei svimra, det var som dei rodde i lufta.

Elias sa det var leit at sjøen var så klår, for då beit seien aldri noko større.

Han fekk rett i det. Dei rodde rundt den eine

taren etter den andre utan dei fekk napp. Raudrumpa, den ørsmå seien, var oppe og spratt, men han tok ikkje i han heller.

Dei fekk bie til sola gjekk i hav, meinte Elias. Så la dei seg bortunder Tårnskjæret og let båten drive. Elias kraup saman i bakromet og sovna med ein gong, — han hadde vel vore vaken heile døgnet. Smågutane passa båten så han ikkje dreiv i land og hadde elles moro av å liggje og sjå ned i sjøen. Dei såg taren der nede, han røyvde seg så rart når båra steig og fall, som han trivla i kring seg med lange brune trollarmar. Småfisk med blågrøne ryggjer smatt inn og ut i tareskogen.

Sola seig ned mot havranda. Ho var stor no, sola, og raud som ei gloande jarnskive, men der var ikkje skin i ho, dei kunde stirre ho beint inn i auga. Langslutne båredrag kom glidande vestanfrå. Det blenkte raudleg på ryggjene deira lenger bortpå. Og fjella dei vart raudgrå og trøyte å sjå til.

Kjelden sprang ned i tangsteinane på skjæret og sa klick, klick! Han var svart og kvit som ei skjære, men han hadde raude føter og raud nebb. Måsen skrek austpå øyane og bortpå fjorden, lokka og klaga seg og heldt leven, tjuv-joen pila hit og dit på dei rappe vengjene, rende etter terror eller måsar og jaga dei så småsilda datt utor

nebben på dei. Og terna, vesle tinget, ho let og bar seg med det tunne mælet sitt: å nei! å nei! ho dingla så tunn i lufta, hoppa så underleg når ho flaug; der var visst ingen fugl så fredlaus som terna.

— Nei men! ropa Reidar, sjå på den fiskestonga du!

Elias skvatt opp. Den eine sei-trøa stod i bøge med enden nedgjennom sjøen; dei hadde dreve med tommane ute, så kroken sat vel fast i botnen no. Elias tok stonga og spende i. Det gav etter litt, men så bar det ned med ytre-enden att.

— Torsk, sa Elias og beit i tungetippen. Han lo ikkje heller, no.

Det vart ein heil sjau, opp og ned, opp og ned. Omsider kila han stonga tvert over båten og i sjøen på andre sida, og hala opp fisken etter tommen, nappa åt seg kleppen og hogg han i fisken straks han synte seg i vassflata. Det sa smikk! likesom han slo i leir, og inn kom der deisande ein digertaretorsk, raudbrun som taren sjølv, og lang som heile armen hans Elias.

— Det var no *ein* det, sa han og slengde ut att.

No la dei seg til og andøvde på same staden, og rugga på båten så dei tre trøone, stengene, vippa opp og ned. Ikkje lenge var det, så stod same

stonga i boge att, ho rykte og riste, og så baska dei inn endå ein torsk, litt mindre enn den første. Ein til kniva dei i, men han var endå mindre, og var den siste som vart å få.

Dei rodde etter seien eit tak, og fekk ein og annan. Reidar og Ole Petter prøvde å fiske kvar sin gong. Utruleg morosamt var det, men mykje vandare enn det såg ut til. Dei fekk nok fisken opp or sjøen, men han dingla rundt båten for dei og fall gjerne ut på andre sida.

Sjøen var gråblank no, som du såg bråna bly. Landet låg i ein blåleg moe innover. Det sov. Og Reidar og Ole Petter tok til og geispa. Seien kom opp eit tak, han plaska og kokte kring båten, der var fisk ved fisk i ei einaste mølje, så vatnet spruta og det blenkte med koparglans i dei runde fiskestidene. Beit gjorde han ikkje. Så vart han søkk borte, og gutane ønskte dei var heime og i seng.

Elias hadde sete ei stund og lya. Det kom slikøy bortifrå fjorden, og fuglen heldt slikt leven der. No sette det i med foss og sprut som der før fleire dampbåtar i full fart; kvite skavlar og grå røyk kunde han sjå. Han la i veg og rodde alt han orka nordover.

— Her skal de få sjå på moro! mumla han og drog på. — Sild og — kval og — all slag ufisk!

Gutane vart storøygde då dei kom nordpå. Der rende den eine svarte branden av ein ufisk etter den andre framom dei, blåsvarte og glinsande kroppar, det lyste kvitt under buken på dei når dei sprang sjølaust, og det gjorde dei rett som det var, sjøen fossa og perla unda dei, rauk til vårs for dei.

Gutane såg tvilrådige på Elias.

— *Springar*, sa han. Det er ikkje hestar, la han til og lo med seg sjølv.

Best det var regnte det kring dei, nei, det regnte ikkje heller, men det plaska tett i tett, og blinka som i millionar sølvskillingar:

Det var silda!

Springar-flokken jaga rundt i kring ho med spring og med sprut, fuglen stod tett i lufta og heilt ned på sjøen, skreik og åt, det var ikkje manns mål å høyre. Då kom der noko settande, ti gonger verre enn springaren, fleire svære udyr med ein staur til vårs frå ryggen, svarte, med ein kvit flekk nokonstaden, — dei skaut fram så det *fór* i gutane, skar gjennom sildberget i rasande villska. Jamvel Elias vart litt utrygg.

Det var staurhenningen, fortalte han. Han gjer ikkje båtane noko, men alt anna jagar han og tyner, frå småsilda til dei største kvalane; og uvøren er han, så han kunde velte båten for alt det Elias

visste. Det måtte vera eit dugeleg silde-innsig ettersom den karen var her, han kjem aldri inn frå storhavet utan det. Det hadde Ole Petter òg lese om. Spekkhoggaren, la han til, for det òg var namnet på han.

Silda sokte seg, og sjødyra med. Litt etter synte dei seg att, køyrdे rundt nokre gonger likesom sjøen brende dei, og gjekk ned på nytt.

Langt vestpå fjorden pusta det djupt og tungt. Ein tre fire røykstrålar gjekk til vêrs, og ein tre fire berg løfte seg opp av sjøen, det såg ut likesom harde landet kom dukkande opp utor djupet og pusta vatn frå seg. Kvite fugleskyta tjukna til kring dei.

— Sjå kvalen, guitar! sa Elias.

Dei låg ei stund og såg på eventyret. Så bar det i roinga heimover.

Elias var ein hardkar til å ro. Det var ingen konst det, sa han, det var berre å taka i. Nei då vart det verre, når han skulde til å gå for presten, næste somar.

— He! då går det gale med meg! lo han og aksla seg.

Då dei kom på land kunde gutane knapt stå. Vollen vogga under dei. Elias vilde dele fisken med dei, så dei fekk kokefisk med seg heim, men

dei orka ikkje tenkje på det ein gong, orka ikkje
bie på han med' han gjorde opp fisken ned i fjøra,
dei sagga i veg oppetter så trøytte og søvnuge at
der var ikkje ord i dei. Morgonsola stod beint i
auga på dei, blinda dei og gjorde dei endå trøytare.
Huff ja san!

Først utpå ettermiddagen, då dei hadde sova ut,
tok dei til og skjøna kor morosamt det hadde vore
på sjøen om natta.

NATT A ETTER

Kvelden etter var Arne så tjuvheldig han slapp å gjæte. Alt ved 2-tida kom havgula settande inn, retteleg ein strykar, ho sopte vekk kleggen og varmen med, ho smakte salt og vått av sjøen ho kom frå. Utpå kvelden spakna det av til berre ein liten gråe på sjøen. Fint fiskevêr.

Det var synd i Marta, som ikkje fekk vera med; men dei var to for mange i båten som dei var.

Dei fór utgjenom vågen og freista torsken eller hysa først. Elias brukte pilken, og Arne hadde vanleg mark-krok. Det slong fisk og annan, men det slo ikkje til, for i kveld skulde det fiskast til gagns. Dei rodde ut til sei-tarane. Men det gjekk ikkje likare der. Seien var ikkje heime. Dei prøvde både med stong og med dorg, dei lokka for han med beite av fiskeskinn, med raud tråd og ymse anna, men han ansa ikkje konstene deira.

No vart sjøen reint blank òg, så der var ikkje von.

Då høyrest det tre tunge pust bortanfor dei, dei snur seg i båten og ser tre svarte ryggjer gå under, dei var runde som kvelvde grytor. Dei kjem opp att, svarte og svære, kvelver seg rundt som tre digre hjul og går ned; gong etter gong kjem dei opp, alltid eit langt stykke frå der dei gjekk ned, alltid i takt, den eine eit sekund etter den andre.

Elias sa det var *grindkval*.

Ja vel, den hadde Ole Petter lese om, han var frå Færøyane, den karen; dei åt han der borte.

Nordpå breiaste fjorden grasserte fuglen og ufisken som kvelden før.

Arne sat med snøret ute. Best det var spratt han til som han hadde sett seg på ei nål. Han tok til og drog, og det var likt til han hadde fått ein å spela seg med. Han beit i hop tennene, underleppa kom meir og meir fram, ja det var ikkje fritt for han sikla litt òg. Elias sat og såg på han, i slik spaning at han gjorde dei same taka etter med andletet, like til han sikla litt han med.

Skapningen der nedanfrå måtte opp. Ein vacker torsk var det, men han var ikkje nær så stor som dei hadde venta, — det var Arne som hadde vorte for liten.

Ja det var no den, men så hadde han ikkje meir

mark. Og pilken nytta det ikkje med i kveld. Det var silda som gjorde vilt av fisken, meinte Elias.

— Vi får ro i land på Måsøy-valen og leite mark, sa Arne.

— Ja men, sa Elias og klødde seg i nakken, — det er fredlyst der?

— Fredlyst? Det er berre for fuglen det, ikkje for fjøremarken, veit du.

Dei fekk våge det då. Men Elias hadde lita tru på marken no då silda var her.

Måsøy-valen var ei lang leire millom to øyar; sjøen flødde over han ved flo-tida. Dei grov i mark-rusone, men dei hadde ikkje anna enn ei fjøl å grava med, så det vart ikkje noko av. Ja ja, det fekk vera då.

Dei gav seg til å sjå seg om på øya, oppetter vol- len og over lyngrabbane. Det var det no vel ikkje noko vondt i. Tomter etter fuglereir såg dei mange av, både måsereir og ærfuglreir. Sidan drog dei over valen til Langøya, som var lågare men mykje vidare.

Der råkte dei på måsungar. Det var eit syn. Dei var alt store som hønor no, lurvute og langbeinte, og så kunde dei ikkje flyge, dei berre sprang og slo med vengjene, tråva og sprang alle rabbane bortetter, snåva og fauk opp att, det var plent

umogleg å nå i dei, og best det var så kom dei bort, den eine etter den andre. Dei gjøymde seg i steinura eller kvar det no var.

Elias fekk jaga ein bort i ei tjønn. Jau då, han klarte seg på vatnet òg, men nokon symjar kunde dei ikkje kalle han. Dei let han symja over tjønna fleire vendor; han skulde då bli symjefugl og leva av det, så det var ikkje for tidleg han øvde seg litt.

Nede i ei grunn vik låg der ender med ungane sine. Reidar, som var berrføtt, freista å vada framfor dei og jaga dei inn mot land. Kom dei heim med ein 10—20 levande andunger, så var det betre enn ein båt med fisk. Men det gjekk ikkje. Endene flaksa utover forbi han, og ungane etter, dei sprang på vatnet, trilla som gråbrune nøster. Lat kreket fara!

Ein staden fann dei eit ternereir, med to egg i. Det hadde vel vorte røva av u-fugl ein gong, etter som det ikkje var ungar enno. Dei heldt dei små spreklutte eggja i handa si kvar sin gong. Der etter var dei ned i vatnet og såg om dei flaut. Jau, dei gjorde det. Då var dei «strøypt», sa Elias: det heldt på å vart ungar i dei. Dei la dei i reiret att.

Enno vasa dei i kring på øya ei stund, granska ei djup bergskår, fann tomflaskor og eggskal og

anna rart, stod oppå høgste bergnakken og såg på springaren og kvalen som dreiv og leikte seg utpå fjorden.

Som dei stod der i stille blåe natta, medan sola blunda nord i havet nokon staden, sette fuglen i med eit uvetugt ill-læte innpå skjæra lenger aust.

— Ørna, sa Elias utan å snu seg.

Og rett nok, der kom ho roande høgt over sundet med fuglesvarmen kring seg. Ho var så roleg der ho kom, så veldug i vengjesлага. Sjøfuglen rasa i kring ho, ein kunde tru dei drap ho. Ho vørte dei ikkje. Ho sette seg på ei gras-tuve høgst oppå ein av holmane. Der sat ho stor og mektig, svart og brungrå på let. Ho var mest kvit på hovudet av alderdom.

— Ja ho der, sa Elias. Ser du den kvitflekkender borti Valvikfjellet, beint over den grøne trappen i brattfloget?

Jau, dei såg då den.

— Ja der har ho reiret sitt. Eg har lurt på det lenge. Eg var der og såg på det, — det er ikkje fárleg å taka det. Der er ungar no; eg har høyrt dei skreik. Kanskje vi — he! — skulde slå oss i hop om det?

Dei vart så lukkelege, dei kunde mest ha slege armane i kring han, eller ropa hurra.

Men Elias spurde Arne om han gjorde fast båten, han som gjekk sist i land.

Båten? Arne såg ikkje særleg klok ut med det same. — Det gjorde eg då visst, sa han. Eg trur eg gjorde fast i ein tangstein.

Elias tok nokre lange svinte steg bortetter berget og vilde sjå etter. Der med la han på sprang. Dei skjøna, og la i veg etter.

Jau, no såg dei korleis det stod til: Båten låg og dreiv eit godt stykke frå land ute ved Måsøya. Ja det gjorde han, det var ikkje annleis det, dei drøymde det slett ikkje. Dei vart kalde i hår-rota der dei sprang, og straks etter var dei heite kring øyra. No vart dei gåande *landtroll* på øyane her, no kom det opp at dei fór og nasa på fredlyst grunn — å dei vart forferda heime når dei aldri kom att meir!

Sjøen hadde flødd opp over leira så der var berre ein smal rygg att av valen. Dei sprang beinvegen like vel, så vatnet skvatt oppetter leggjene. Det var som ein berg-grunn der dei fór, elles hadde dei vel sokke ned i leira og vorte sitjande fast.

Men Ole Petter vart sitjande fast like vel han. Han sprang seg fast med eine støvla i ei bergklipe, han sat som i ei revesaks. Arne fór i frå han, men måtte snu då han skjøna det var ålvor.

Dei rugla og rikla, tok i og sleit. Dei fekk ikkje slite støvla av foten ein gong.

Ja, så fekk han vente, Arne måtte av og sjå korleis det gjekk med båten. Ole Petter sa ikkje noko, men då han vart åleine bar det i gråten med han.

Båten fór sin veg. Straumen tok han og gjekk med han.

Og Elias stod på ytaste odden og visste seg inga råd. Han såg uhjelpeleg lang og opprådd ut. Då han snudde seg var han rar i andletet.

— Det blir ikkje anna råd, sa han med seg sjølv og tok rennet austover att.

Han tenkte vel å vada over frå øy til øy og der i frå over til fastlandet. Ja, han kom kanskje den vegen, men då måtte han opp i Valvika, til dei som åtte øyane her, annan veg var der ikkje. Der tenkte han vel å låne båt, endå det var midt på natta, for det vart alt for langt å gå der i frå og heim.

Han sula i veg på dei lange beina, med ålbogane ut i være. No var han alt bortpå Langøya.

Men no hadde Reidar teke ei avgjerd. Han klædde av seg. Rettno var han naken. — No har han vorte tullut, tenkte Arne. Det blir verste ulukka.

Der gjekk han i sjøen. Han sumde roleg og

sterkt, som ein kvit frosk å sjå til. Hjarta stod mest stilt i Arne: Du skal sjå han når båten! Ja det gjer han visst — men no kjem han ingen veg, han fekk magen ivêret? Han har gått trøytt no, han søkk vel snart. Arne venta berre han fekk sjå det. Nei, der har han kome seg på rett kjøl att og ror på, det monar storveges for kvart taket, ja gudskjelov, det monar og monar; no ligg han på ryggen att, å men det er berre det at han kviler seg. Så, no er han der snart. No har han tak i festa, som slæpar i sjøen, han ligg og kviler seg, til han skal klive inn i båten; det blir eit tak det òg. Litt etter var det gjort.

Arne pustar ut, som det var *han* som endeleg hadde greidd det.

Der kom båten att-ende, den gode gamle raringen.

Ja der var no han, men kvar var Elias? Han var bakom haugane, det nytta ikkje å rope på han. Han dreiv på og kuta han, venteleg.

Og så var det Ole Petter, stakaren, no fekk dei sjå å hjelpe han laus. Han tuta høgt der han stod. Vatnet gjekk han til knes snart. Dei sprang då dei såg det, så snudde Reidar, han kom på dei skulde ha båten med.

Foten sat fast. Og Ole Petter var så skræmt og

nedfor, han seig i hop over båtripa og hikstegret. Og sjøen han flødde og flødde, inga makt i verda kunde stane han. Det snørde seg til i bringa og halsen på dei: korleis *vart* dette her? Hadde endå Elias vore her!

— Eg døyr eg, sukka Ola Petter og gret ikkje meir. Han ropa på mor.

Då hiksta Arne til, han beit i hop tennene, men fekk tårene nedetter kinnet like vel, han beit tennene endå hardare i hop, så bøygde han seg i vil-ska, rasa og sleit i foten. Og opp kom han, støvlelaus ja, men heil og halden, og Ole Petter var berga! Han fall nasegruv i botnen på båten og gret og lo.

Dei sat i båten ei god stund og let tida gå. Det kjendest som dei hadde sprengt noko inni seg, og at det grodde til smått om senn.

Så bretta Reidar opp skjorte-erma og sokna etter støvla, fekk tak i ho og lea ho laus nok så fint. Han hadde vorte så skrämt han kunde bli, den gongen Marta låg og sokk i myrholet innved Flyene; men når *det* greidde seg som det gjorde, då trudde han det laga seg vel med alt her ute på landet. Så han hadde ikkje vore stort redd denne gongen.

Men no vart dei redde alle tre. Der kom nokon

roande. Åretaka høyrdest tydeleg, lyden kom frå ytersida av øya, dei knirka taktfast og trugande, nærare og nærare. Det måtte vera Valvik-folk som var ute og gygna på eggtjuvar eller noko slikt. Gutane la i roinga heimover alt dei orka. Arne og Reidar rodde med kvar si år, hakka og hogg og somla i takten, men dei kom då fram.

Og då såg dei Elias på stranda langt inne. Han veifta til dei med huva, og dei veifta att-ende, men dei torde ikkje rope eller saktne på farten, langt mindre snu innetter til han, nei, dei måtte spreng-ro skulde dei koma seg unda, han fekk greie seg sjølv som han kunde, han var på fastlandet no, det var inga sak.

Roaren såg dei ikkje noko til, men dei kvilde ikkje på årane før dei var i vågen heime.

Venteleg var det berre ein fiskar-kall som hadde skræmt dei, ein som fór og kasta etter torsken.

Heime i vågen vart dei modige. Ein kunde bli huga til å synge eller finne på einkvart anna som det var litegrand liv i.

Det var berre litt leit når dei kom i hug Elias, som måtte traske og gå den lange vegen heim, og til med måtte gå gjennom tunet på eine Valvik-garden. Det vart morgonen før han nådde fram.

— — — — Dei gjekk og tenkte på han heile

ettermiddagen oppi Gropa. Han vart ikkje å sjå.
Det rauk ikkje ein gong frå pipa borti Fjølset-
brekka, der var så forunderlig stilt. Mora var borte
på arbeid ho, veka lang, Elias stelte åleine heime.

Det gjekk reint smått med leiken deira.

S I L D A

Elias sprang over grunnvalen så sjøen gjekk langt oppå låret, så kuta han stranda innetter, sprang og snåva og næste, tørka sveiten av andletet med trøye-erma. Ja no måtte han gå ein stubb, var ikkje råd for det, for elles sprakk han.

Då farten sakna kjende han seg tunn i klæda. Vatnet kvæste i støvlane, og sveiten kjølde på ryggen, og retteleg iskald vart han då han kom i hug erendet, at han måtte til Valvika og tigge båtlån midt på natta, han som aldri våga seg inn hos frammandt folk. Då måtte han ut med at han hadde vore i land på øyane deira! Nei då låntok han heller båt, så sant han kom inn i eitt av nausta. Det var mest jamgodt med tjuving, dei rekna det slik. Javisst hadde han teke einkvar sukkerbeten uloves, heime hoss mor, — for sukker var det beste i verda, det var mest like godt som sirup —, men elles hadde han akta seg så han ikkje vart tjuv. Å nei, han

fekk herde seg og gå til gards. Hundane deira var grove, dei var båe verst, men —

No såg han utover langsmed øyane. — He! der rodde dei med båten hans, gutane! Dei hakka og rodde på harde livet.

Ein skulde aldri ha set slikt: dei såg han veifta, og veifta att-ende, men dei rodde sin veg like godt, rodde beinast heim! Ja. Der fór dei frå han.

Jaja. Han fekk gå han då. Gå gjennom Valvik-gardane og heile den lange vegen soretter. Han kom endå heim til geitene skulde ut.

Men der var grindkvalen att, utpå bukta her. Og silda! Her gjekk ho så det brunte i sjøen, kom settande inn — — he! he!

Han hoppa ivêret, han fekk ein knute i halsen: Notbåtane låg med nøtene inngreid bortpå Valvik-vågen! Ja det gjorde dei det, men folk sov, alle mann, dei visste ikkje kva som gjekk for seg her, og no var han her og visste det, — han la på flog att.

Han fór som han hadde ein brand etter seg, men han såg utover alt i eitt, der sildstimen skruva seg opp i vassflata og spruta utover med plask og blenk. Silda hadde storseien i hælane, og grindkvalen gjekk på ytresida og velta seg i takt og jaga på.

Bikkjone gøydde så dei mest rengde ut inn på seg, men han kom i slik villmanns-fart at dei våga seg ikkje til med tennene.

— Silda! silda! ropa han inn i stua hoss Anton Valvik, han som notebasen skulde vera.

Basen stod snart i kammersdøra, i underklæda.

— Gjer ho landgong? spurde han roleg. Er det utpå vågen her?

— Ja kar, no kjem ho! Ho er mannbisk der ho kjem.

— Spring nordgjenom plassane då og gjera laust mannskap.

Elias fór. Han var for trøytt til å springe på folkvis, han tok tvi-tråve og hufsa i veg som ein gamalhest. Støvla gnog følt på eine foten. Så fekk han halte då, det var greit nok, slik sprang han, Storblakken på Tingstad når han hadde stokken på.

— Silda! silda! ropa han inn i sengkammerse hoss den og hoss den.

Dei spurde kva som stod på, var det notbud?

— Ja gut! Ho gjer *landgong!*

Og no ropa han *notbud* der han fór, for det var ordet som skulde til, skjøna han. Men jamenn var dei luse-seine av seg — kunde dei ikkje ha teke støvlane i handa og rent av stad?

Då han fór utover att, kom dei puslande frå

kvar si stue, med oljehyret under armen, men gjekk gjorde dei — trur du dei sprang? Fritt om dei gjorde nei.

— Skynd dykk lite grand då! ropa han, — rettno stryk ho ut att.

Dei humra og lo åt han.

Endeleg var dei der alle, tolv mann i alt.

— Du får gje deg med oss du òg då, sa Anton Valvik og snudde sig til Elias. Elias vart raudleit, lea på seg og torde ikkje sjå opp.

— Kan du ro stilt?

— Ja, he!

— Du lYT vera med og ro lettbåten for meg då; du får vera *bas-roar*, kar.

Elias vreid seg mest utor led av lukke og skam. Så høgt oppi det hadde han aldri vore før, det var reint urimeleg.

7 mann gjekk om bord i notbåten, 4 til å ro, — dei hadde ikkje motor i båten her endå —, 2 til å sette not, og 1 til å styre, for det var spiss-stemning; 3 mann gjekk i spelbåten, han fylgte etter notbåten som kalven etter mor si. Så vart dei 2 på eine basbåten, og 1 på den andre; når Elias talde seg sjølv med, og det gjorde han, så var dei 13 mann sterke. Men mannsterke var dei ikkje, høyrdé han dei sa.

Dei tjuvrodde langs med landet. Det måtte gå både fort og stilt. Berre basen, med Elias til roar, rodde over vågen gjennom sild-knuten og prøvde loddet. Elias beit i tunga og rodde så stilt at åretaka vart borte. Basen stod etter-ut i båten og heldt i loddsnora, kjende etter og såg seg i kring og var svært ålvorsam. Spaninga krisla i Elias, det var armeleg han kunde sitja still. No først gjekk det opp for han at dei hadde truud han, alle saman, dei hadde rodd ut på hans ord; det var just det dei hadde gjort.

No såg dei han snakka sant, for no var dei midt oppi silda. Det kokte og spratt og bruste og blinka, sildmengda stod som ein levande vegg i sjøen kring dei. Basen hespa opp snora og såg seg kvast i kring, kvar han hadde mannskapet sitt.

Notbåten svinga opp ut for ein odde ved nordlandet, spelbåten låg attanfor og snudde andre vegen: Dei låg i *slagorden*, som dei sa. Rettno small det!

Elias hadde venta at basen sette i med alt sitt mæle når han kommanderte ut nota. Men han vinka berre til notbåten at dei skulde ro på. Dei la seg på årane det meste dei vann.

— La gå not! sa han, korkje meir eller mindre; men der var no ei stor makt i det då, tykte Elias.

Han måtte svelgje både to og tre gonger. Sjå kunde han knapt.

Nota gjekk tungt og seigt, gong og annan gjekk det mest i stå, og basen, som rodde føre og synte leia, mista tålmodet og skjende kvast. Endeleg nådde dei sørlandet, tok fast med dreggen og gav seg til og spela inn på *armen*, tauget som går i land frå not-enden. Det same dreiv dei på med i spelbåten, som hadde teke fast i nordlandet.

Det tok ikkje lita tid før dei hadde endane av nota i land på både sidor.

Silda sokte seg då nota gjekk. Ho kom opp att lenger innpå vågen og strauk så utover framved nordsida. Der kom ho stimande med all si tyngd, det såg ut som ho vilde perse seg framom not-enden der. Men der møtte både lettbåtane opp, like-som dei hadde venta ho, og dreiv ho unda med skimling og åreplask.

Skimla hadde nær på fått Elias til å gala av berre frygd. Det var ei kvitmåla fjøl på skap som ein fisk, med bly i eine enden og ein taugstubb i den andre. Dei hivde ho flat på vatnet, og då small det som eit lite skot, der med fór ho som ein ufisk nedgjenom sjøen så det lyste etter. Elias skjøna ikkje at folk kunde finne opp noko så lurt.

Sildstraumen vred på seg og gjekk mot midtna av nota, buken dei kalla, men nota stod botn alt, så der kom ikkje silda ut. Ein staden hadde nota bite seg fast i ein stein, så øvrekanteren heldt på og gjekk under når dei drog inn på endane. Der spruta silda over, fleire tunnor før over på ei lita stund, Elias fekk vondt då han såg det, men dei fekk då skimla silda unda og letta opp nota.

Så hadde dei silda stengd då; nota stod i *lås* dei kalla. Dei trudde der var fleire hundre tunnor.

— Du blir rik, Elias, sa ein av karane til han, i fullt ålvor.

Han skjemdest og vred på seg. Det verste var at han måtte le øg.

— Ja *du* blir rik, sa ein annan. Du som kom med notbud. Du får både notbud-lott og vanleg slæpe-lott.

Han lea seg i skire pina, fresta å vera steins ålvorsam, men så brast han i låtten att, — det var så leit, han måtte mest døy av det.

Dei arbeidde med nota, flutte og «*forfara*» seg, skar over med sorenden, så nota til slutt stod i ein liten boge ved nordlandet.

Medan dei baska med dette, kom to lettbaatar smettande inn millom øyane på nordsida. Det var

not-basar som var ute og leita etter sild. Ikkje lenge etter kom notbåtane òg. Dei gjekk med motor dei.

— No tek dei ho bak! sa Elias og kneggja.

Dei andre lo med. Dei hadde just tenkt det same. Men det gjekk ikkje lang stunda før den eine basen kommanderte ut nota si. Det var «søring» hørte dei, og den karen visste vel kva han gjorde. Der stod meir sild utafor enn den knuten som hadde synt seg.

Då dei hadde gjort frå seg for det første, gjekk dei opp til Valvika. To mann vart att og heldt vakt ved stenget. I Valvika vart det kokt kaffe på ein ovstor kjel, og skjenkt opp i digre kummar, så folk hadde til maten sin. Elias fekk ein han òg, som ein annan voksenmann, og mat til, ei mengd med brødkivor, og smør og ost på! Det var knapt han våga å sette tann i dei. Det var det grovaste han hadde vore med på: han åt seg mett på berre finbrød! Og sukker, han fekk sukker alt med' han berre vilde ha, — dei visste ikkje av før der kom eit lite *he!* frå han.

Basen sa at no fekk Elias sjå heim, og fortele mor si kvar det hadde vorte av han, men han måtte koma att klokka 6 i kveld, for då skulde dei ut og lystre etter sild på nytt; — og slik basroar som deg

veks der ikkje i fjøresteinane, sa han — — Han er verkeleg *god* han, sa basen til dei andre; full-lotts kar det.

Det var følt å høyra på, men Elias kom i hug geitene og fór. Klokka var over 9 då han kom heim, og geitene førde eit fårlegt hus. Han mjølka dei og kjørde dei til fjells i ein fei. Så kunde dei skynde seg å eta, då rakk dei mykkje til kvelds; der var andre òg som måtte skynde seg, såg han.

Hansov før han la hovudet nedtil, og drøymde han sprang, sprang og snåva og sveitte, sprang og ropa, det var han og ingen annan som visste kva som stod på.

Vekjkarklokka ramla då ho var på 4. Så var det å kute bort i bygda og få heim mor, og der etter var det å ta rennet nordvegen gjennom marka til Valvika. Han tenkte seg han var ein staurhenning som rente i sild, han pusta med tunge støytar gjennom nasa når han skaut seg fram. Like vel kom han for seint, å ja då, han såg det på sola, på fjella og skogen; han sprang og «kvilde seg» stund og anna, og tenkte: han kom gjerne halvtimen for seint! Men, ein basroar som han, det fanns ikkje i fjøresteinane. Det fekk dei koma i hug.

Han kom fram eit kvart over 6, og han var slett ikkje ihel-sprengd endå. To mann hadde møtt opp. Dei andre gjekk heime og somla med høyet. Han la seg på bakken, låg og undra seg over at folk kunde vera så — ja så rolege av seg.

Ø R N U N G E N

Dei arbeidde seg oppgjennom berglia i krok og sving. Det var Marta og Reidar og dei to største av Sandbakk-gutane. Dei tørka sveiten, endå vestavinden bles frisk. Dei vilde sjå å koma seg opp ein gong, for oppå fjellet var det trøysamt.

I grunnen var det sauene dei skulde sjå etter. Dei gjekk i fjellet utan gjætar somaren lang, og no hadde einkvar set slik mengd med ufugl ein staden der oppe, både ørn og ramn, det var mest uvisst om ikkje ein av sauene deira hadde sett til. Dei måtte sjå etter.

Heile gårdagen hadde dei gått og undra seg over Elias og vore leie i seg. No visste dei kvifor der ikkje hadde vore røyk å sjå borti Brekka. Dei visste heile fortelinga om sildstenget og han. Ja visst var det bra at han sprang seg oppi lukka slik, men det var ikkje berre godt å tenke på heller. For mykje er for mykje. Han var då berre Elias i Brekka?

Det var no vel ikkje umogleg, meinte Arne, at

Elias hadde notbudet i hausen då han la i veg aust-over om natta, då han sprang i frå dei.

— Tøv! sa Marta. Ho skulde støtt ta han i forsvar, ho.

Jau, Reidar heldt det ikkje utruleg. For elles hadde han vel sagt dei kva han tenkte på. Eller venta lite grand.

Vinden ruska hardt i dei, då dei nådde opp på fjellbruna. Han var strid, men han var god òg.

Havet låg endelaust utover, heilt ut under himmelen, som kvilde nedpå det i ein veldig runding frå nordaust til sudvest. Og her nedan-under, forunderleg nær ved dei, skar det seg inn med våg og vik; der var sjøhusa heime, og der Valvika med plassane og øyane. Ja der låg fartya i vågen, der var det sildestenga var sett — der var det Elias heldt til no.

Ja, der grasserte no *ban*.

Dei fór og rak ei stund og såg over nokre sau-flokkar, dei fann alle sine, og såg ikkje likt til nokon som hadde dava. Det var helst berre tull med denne ufuglen folk hadde set. Arne såg ned i Valvikvågen alt i eitt, og sa ikkje mange orda.

Då fann Marta på at dei skulde sjå ned i det gamle ørnreiret før dei gjekk ned att. Det låg på ein bergknatt øvst i fjellet midt i mot gardane

heime, og det var tåleg lett å koma til. Det var berre rart at det var Marta som kom på dette. Ho fór elles ikkje med påfunn, ho.

Det var eit grand nifst ein staden, med det same dei skulde utover fjellkanten, det var ville heng-berget heilt ned til skogen og gjordet heime, og bergskåra dei kraup etter var lovleg smal. Marta og Ole Petter såg tvert ned i steinmosen og heldt seg i småbjørkane så det sveid i fingrane.

Men då dei sat i reiret kjende dei seg trygge. Dei sat der som fire fuglar og såg utover ein part av bygda. Husa såg ut urimeleg låge nedpå sletta. Vollane og åkrane var uventa vakre å sjå på, her i frå, ja om det så var myra så var ho fin no.

Reiret var stort som ei seng, og bygd av digre grankvistar og fôra med mose. Her vaks gras òg; det var år og dag sidan det var i bruk. Johan, eldste broren til Arne, hadde teke dei to ørnungane, medan ein annan gut sat oppå berget og skaut etter ørnmora når ho kom setjande.

Det skjein i auga på dei, med' dei sat og friska opp dette. Det var ikkje fritt for dei høyrdé ven- gjene susa i lufta over seg, dei lysta på ein leik med ørna dei òg, — dei skulde ha traktert ho kraftigt, hadde det så sant vore dei som var her den gongen!

Reidar kraup heilt utover kanten og stod på kne

og såg utover, beint ned i ura. Marta vart redd og drog i han, men då kraup han lengre utpå; ho heldt i føtene på han og bad så vakkert, men det hjelpte ikkje. Dei heldt anda dei andre òg, for rettno fór han vel i veg utfor! Han var galen han, by-ungen.

Nei då, han fór ikkje utfor. Dei var for resten ikkje svimruge dei andre heller, no lengre, om dei såg ned. Dei gjekk oppreist alle fire då dei steig opp att der i frå.

Marta sa dei fekk ha seg heim no.

Arne stod og grunda på einkvart. Han såg ein gong ned i vågen til fartya og ein gong til skaret i Nordfjellet, Valvikfjellet. Dit såg han lengst. Det var ikkje langt dit, her i frå. Og der, på nordvest-sida, låg ørnreiret, det som Elias fortalte om, der var det *ungar* i reiret.

Han fekk Reidar for seg sjølv og la det ut for han.

Jau då. Å koma dragande heim med ein to tre ørnungar, det var noko Reidar var med på. Dess utan hadde han fått smak på fjellet.

Endeleg kom dei fram med det. Marta skjende på dei, det gjorde ho til gagns òg, ho skjøna ikkje at dei kunde finne på noko slikt. Men i dag hadde ho inga makt over dei. Dei kom ikkje ein gong

i hug at ho var i livsfåre sjølv eit par dagar sidan. Dei stod og sparka i mosen og såg hit og dit. Berre ho vilde tegje no, så strauk dei. Ho kleip Arne i sida: jamenn gjekk han med taug under busserullen! Ho hadde set han ruvde så tjukk.

Han vred seg frå ho og gjekk. Reidar og Ole Petter luska etter. Dei kjende det i ryggen at Marta stod og såg etter dei.

Nei, dei burde vel ikkje ha lagt i veg. Det var så det. Men der, berre beint over Langskaret, låg fjellet med ørnreiret og ungane, heile herlegdomen. Det steig så fint, det fjellet, med mose og lyng oppetter den breide ryggen sin, sola skjein merkeleg så lettiva der borte, dei såg buskar og stigar og stein, det hadde aldri vore så nær dei før. Dei måtte i veg.

Han Elias? Ja visst var det han som fortalte dei om reiret, men så før han i frå dei han, beint bort i sildsjauen og storfortenesta, *der* regjerte han om dagane. Det var bort i mot rett at dei tok ørnungane utan hans hjelp.

Men vegen var drygare enn han såg ut for. Over skaret kom dei, men Nordfjellet oppetter var styggeleg drygt, det mona svært lite alt dei tøygde på og gjekk. Der var langt annleis enn dei hadde tenkt seg det. Små dalsøkk gjekk på kryss og på

tvert, og humpar og bratte rabbar var der all veg, men framom alt, det var så endelaust langt oppover.

Om sider var dei oppå øvste kjølen, høgt, høgt oppunder himmelen og skya og over dei andre fjella, dei snudde seg hit og dit og såg landet avstyggjeleg djupt nedunder seg. Dei kjende seg tunne og lette, dei vilde havt nokon ting å halde seg i så ikkje vinden fekk ta dei med seg ut ivêret og til fjords.

Framande fjell og bygder blåna fram på alle leier, dei hadde aldri drøymt om det var til. Dei vart framande sjølv her.

Ja, men så var det ørnreiret.

Arne hadde teke seg merke i ein firkanta storstein oppå fjellet, straks austanfor den skulde der gå ei skår ned, og der i nærleiken skulde den kvite flekken vera.

Dei la i veg. Vinden tok dei slett ikkje. Nei, men då dei kom ut på brattkanten på nordvestsida, då var det som blodet stivna i dei; dei vart kalde i beina, og det kjendes som ein is vind strauk gjenom håret på dei og reiste det ende til vêrs. Dei hang i ville lufta, tykte dei! Floget gjekk tvert ned like ved føtene deira, vart så å seie borte under dei, — langt, langt der nede såg dei tangfjøra, berre

som ei smal rand; det saug fælsleg i dei, vilde ta dei utfor og draga dei ned.

Dei fann att seg sittande der på berget, dei sat og heldt seg fast i eitt eller anna. Dei kom seg etter kvart. Det var ikkje nærpå så ille som det først såg ut. Dei hadde berre vore litegrand uvane med denne høgda. Der gjekk skåra ned som dei hadde teke seg merke på; ho gjekk ned litt på skrå, og berget hang utover ho, men ho var då breid nok, og der var bjørkekrøkler og gras.

— Vi smører i veg, sa Arne.

Dei andre to grua seg så dei hadde vondt, men dei reiste seg og vart med. Dei såg små bjørker med kvit never på dei mangvridne leggjene, dei stod og lutte seg ut over floget og trivdest bra ved det; gutane sukka og tenkte: det var inga sak for dei som sat fast i berget. Ole Petter kraup sist. Han kom i hug han var den lettaste han, ein vindgust kunde taka han.

Skåra svinga kring ein bergmule. Der var ho fårleg smal og snau. Dei drygde lenge før dei våga seg fram der, dei sat og såg ned og herda seg til.

Når dei lutte seg utover såg dei Valvik-kyrne på stranda beint nedunder seg. Dei såg ut berre som sauier, ja ikkje det ein gong. Notbruks vestvågen låg still som dei sov.

Gutane vart sterkare i hovudet smått om senn, og gav seg til og kravla att. Det gjekk. Då ser dei den kvite flekken i berget, litt opp frå skåra, og der, der ligg reiret! Det ligg på ein trapp i brattaste berget beint over kvitflekken, — det er nok ørnungane som har farga *den*, skjønar dei.

Ja ha, der er det. Store kvite kvistar heng i ein vase utover kanten. Berget lutar stygt ut over det. Og nedunder det er skåra mest borte. Ei lita furu står der og bit seg fast; så går bergveggen *inn* der nedenunder. Avgrunnen. Dei har då høyrt om den òg.

— Umogeleg! seier Ole Petter. Han er mest glad for det.

Dei andre sukkar og tegjer. Dei òg kjenner seg litt lettare. For så slepp dei våge livet.

Men dei får ikkje auga frå fjellet og reiret. Arne tek fram tre digre brødskivor han har smugla med seg, og deler dei ut. Dei smakar godt. Alt for godt, dess verre.

— Har eg berre nok taug med, seier Arne. Han tek til og flytter seg bortover.

Dei andre skjønar han ikkje, men dei dreg seg etter han.

Der er som eit lite trappsteg bortved furua. Det

er ikkje så reint lite heller, og brattfloget er ikkje så like ved som det først såg ut. Dei sittståleg trygt ved fururota.

Og opp til reiret er det ikkje *langt*. Som ein totre hushøgder. Men slette steinveggen oppetter. Arne ser fast på Ole Petter.

— Du får sitja her du, seier han.

— Sitja her?

— Sitja her ja. Reidar og eg går opp på fjellkammen og hiver ned ei line til dig, og den gjer du fast i fururota. Du må svara når vi ropar til deg, hører du det?

Han bad Reidar koma, og så tok dei att-ende, same vegen dei kom ned. Dei gjekk heller fort no.

Dei vart brydd før dei fann staden som var midt over reiret. Dei høyrd Ole Petter svara dei nokonstads der nedunder, men dei kunde ikkje høre kvar det var. Arne tek tauget kring seg og går utpå, og Reidar sitt lenger innpå og held stoppetak kring ein Stein. Jau, dei har råkt bra på.

Arne greier opp eine lina, eit nytt 4-marks taug, og slengjer utover. Ikkje lenge etter kjenner han det nappar i tauget og stramar til: Ole Petter gjer fast. Dei stivhalar tauget og gjer fast kring steinen, han var bergfast og låg merkeleg så fint til for dei.

Der etter kryp Arne utpå og kikar ned. Det er så hengbratt at han ser beint ned i furua, og der, ja der ser han reiret òg. Eit stort troll med fjør på ligg der og gavar. Det er ørnungen. Der er berre ein ja, men så er han stor òg. Tauget går ned tett ved reiret.

Arne tenkte å ta det andre tauget kring seg og lata Reidar fire han ned, medan han sjølv heldt seg i stivhala-lina og hjelpte til og stoppa. Dei gjorde det slik, hadde han høyrt. Tauget var sterkt nok til å bera både 4 og 5 slike som han. Men han hadde ikkje mot til å gå utover. Nei. Han greider opp lina og slengjer ho same vegen som den andre. Reidar held i enden.

Han vil gå nedunder og sende Ole Petter hit opp. Dei blir to til å hale då, og sjølv kan Arne hjelpe til ved at han held seg i fastparten og spenner ut frå berget.

Han legg busserullen og huva under det faste tauget utpå yttaste eggja, slik at det lause tauget kan gli på dei og ikkje skamfilast på berget. Han avtalar med Reidar, at når han rykkjer tre gonger i tauget, då skal dei hale på, og når det lettnar skal dei halde stilt. Tre nye rykkjer vil seie at dei skal fire han ned.

Så er det i stand.

— Klikk, klikk! seier det i lufta tett over dei.

Det er ørna. Ho segler over dei med svære vengjer, uhugleg lågt over dei; dei kan sjå vengfjørene kor slitne og tafsutte dei er, dei ser dei andre fjørene òg, ja og nebbene og klørne.

— Klikk, klikk, *klikk!* vårskuer ho.

Det er sjø-ørn, det veit dei, og den skal ikkje taka på folk. Like vel, det er litt nifst å ha ho over hovudet på seg.

Om sider er Ole Petter komen opp. Han har rusta seg med stein, på vona om ørnemor skulde bli for nærgåande; han seier ikkje noko, men han smått skjelv innvertes og må svelgje alt i eitt, for dette er visst så gale det kan bli, det går aldri vel med Arne denne gongen.

Arne gjorde lina dugeleg fast kring seg, slik at han hadde eit stikk under armen og ei bukt å trø i. Han stellte seg vel i stand før han gav teikn å dei.

Det gjekk fint oppetter. Han kleiv etter fastlina og heldt seg frå bergveggen ved at han sette foten borti gong og annan. Lina gjekk så tett inn på reiret at han skråma seg i andletet då han kom oppetter kanten, — dei hala no òg så stridt dei to kroppane ovanfor. Men så var han oppi reiret, stod verkeleg i den store breie senga og hadde ungebistet kvesande og flaksande framfor seg.

Men så hadde han gløymt å slakke i tauget, og dei der oppe hala og sleit i han. Han vart heit, for det truga med at det bar til vårs med han att. Han hogg i fastparten og tok nokre ville tak oppetter, lina slakna litt då, og gutane skjøna han og gav etter.

Då han kjem nedpå att, legg ørnungen på han. Han hakkar og klorer som han vil eta han levande, Arne har aldri set noko verre enn denne kroknebbben og dei gule kloføtene, og der står han sjølv med ein liten furukvist i handa og fektar i mot. Han er stor som ein gutunge, branden, og har slike våpen at han er livsfårleg å koma nær.

Han får ein smikk over nakken. Då illskrik han, men han kjem verre att. Arne må unda, må heilt ut på kanten, men kva er *det*? — Jau, reiret ruggar på seg! Det har så liten trapp å liggje på at det trugar med å rause utfor. Og skulde han stinne litt på tauget vilde gutane misstyde det og gje seg til å strama det endå meir.

Nauda lærde han det: Han tok fotbukta på tauget og brukte den til verje. Han fekk gjeve beistet eit drag over nakken så han dovna, og der med dengde han laus trass vengjene som baska og slo reint uvetugt og klørne som klorte og reiv.

Endeleg stod han der med motstandaren i handa.

Så tung var han! Og sjølv var han både blodut og andpusten. Han tok seg på tak og slengde han ut over reirkanten. Han datt som ein sekk og vart liggjande ved fururota.

Men då susa det vilt gjenom lufta. Ørnemor kom setjande! Straks etter kom der nokre steinar ovanfrå fjellet, men dei gjorde ingen mon, — Arne sende kjeppen i veg, og han strauk så tett frammed ørna at ho skjevra og kom ut av kurs.

Han steig i tauget att, signaliserte opp og firte seg nedetter. Han gleid smått, for gutane der oppe torde ikkje gje etter for mykje. Ørnungen låg og strekte på seg og vilde til å levne opp att. Fekk han gjera eit par flaks med vengjene, då fór han lukt i avgrunnen, og då såg dei han aldri meir. Men endeleg var han nedpå og fekk huka han til seg. Han fekk livet av han òg.

No var bære ørnene der, og dei var utruleg mannbiske. Den eine fekk ein stein i vengen og svingte langt ut frå berget. Den andre, mora venteleg, gjorde eit kvast åtak til, og vilde slå Arne i hovudet med vengen, men han treiv til taugbukta att og slo i kring seg. Då drog ho seg unda.

Han løyste tauga, og dei vart hala opp. Ja, og så tok han ungen og gav seg i veg.

Dei andre to kom i mot han langt ned i berget,

dei måtte sjå om han var i live og om han hadde ungen. Det var ei stor stund då dei stod og tok borti ubeistet.

Etterpå satt dei oppå fjellet alle tre, bleike og slitne etter spaninga, men useieleg velnøgde. Kvar sin gong tok dei ungen, løfte han opp, snudde og vende på han; dei måtte ovundre seg over han.

Nå ja, dei ønskete seg ikkje ut i same leiken ein gong til.

Det var elles verst for dei der heime, no kom dei i hug det. Uloves skulde dei ikkje ha lagt i veg. Dei hadde kanskje fått lov hadde dei tigge lenge nok. No fekk dei perse på og gå fortaste dei vann. Så skulde der bli glede heime snart.

Dei sprang mest heile fjellet nedetter.

Klokka 7 om kvelden kom dei rekkjande til gars. Dei måtte framom Brekka der Elias budde. Og jamenn var han heime og stod ute og såg på dei. Han vart lang i andletet då han såg kva dei kom med.

Dei hadde kjent seg store her dei kom, både vaksne og velkomne. No var det mest som dei kom luskande med tjuvgoods. Jau det var klent gjort mot Elias dette her, det var visst og sant. Arne og Reidar hadde gått og vore uforlikte ei stund, dei vilde både koma berande med ørnungen til gars.

No luska Arne framom Brekka så lavøyrd som ein huta hund.

— Fekk de tak i'n då? sa Elias.

Jau, dei bala det då til.

— Datt de ikkje utfor og slo dykk i hel heller då?

Nei, dei hadde ikkje gjort det heller.

— Var der berre ein då?

Det var berre ein ja.

Han kom bortåt og såg på han. Han var visst litt sorgsam i auga.

— No blir det ikkje nokon på meg, sa han og smilte.

Nei. Det vart det ikkje, men. — Men du har no silda du, sa Reidar.

— Ja, du har silda du, sa dei to andre òg.

Han sa ikkje noko. Det var ikkje dei to kronene i skotpengar han tenkte på.

Dei såg kor kalvbeint og slunken han stega nedetter. Dei snudde seg og gjekk dei òg.

For det første hadde dei det å tenke på: Korleis skulde det gå dei når dei kom heim?

Det gjekk bedre enn ventande.

Far til Sandbakk-gutane var på heradstype-møte og kom ikkje heim før langt på natt. Mor skjende, men ho var glad òg, no ho hadde dei vel og vak-

kert heime att, ja og med ørnungen attpå til, — det var rett eit eventyr at dei hadde vore nord i stygg-fjellet og teke han. Det var dei samde om, alle som kom og fekk veta om det.

Og for Reidar var det inga sak, han var somargjest på Fjølset i feria han og styrde seg på lag som han vilde.

Elias brydde dei seg ikkje om å tenke på. Han hadde silda, han. Og så skulde dei hente ned geitene for han, så ofte han berre bad dei om det, det lovte dei seg før dei sovna.

S I L D S J A U

Det vart ikkje noko moro inni märka meir. Regnte gjorde det mest kvar dagen, og var der ei godvårsstund, så gjekk dei og kom i hug sjøen og sildsjauen og kom seg ikkje i gang med nokon ting. Der hadde kome ei mengd med framande not bruk, høyrdde dei, og sild vart der stengd mest kvar ei natt. Ein flåte med kjøparfarty hadde der òg kome, jakter og galeasar og dampskip, og ei folkfjøld stima dit og verka sild. Det skulde vera storveges til leven. Det var mest vondt å høyre om det.

Gutane var nede ved sjøen rett som det var, men der var ikkje noko å gjera, dei hadde ingen båt. Dei i Sandbakken hadde berre eit par store, som stod i naustet, og deira på Fjølset var ny og forboden. Båten åt Elias låg der, men dei kunde ikkje taka han utan lov, og råkte han gjorde dei ikkje, han var «på nota» dag og natt, veka lang; ja og

ikkje hadde dei hug å spøre han heller, det var dette med ørnungen som var i vegen.

Den hadde dei fått to blanke kronor for. Men det var ikkje stor moroa med dei pengane.

Gong og annan sette dei av nordpå haugane, så dei kunde sjå fartya og heile «krigsskodeplassen».

Sundag ettermiddag fór dei og dreiv nedetter sjøvegen, kasta stein etter eitt og anna, spela litt på eit munnspele og fann ikkje på noko som det var moro med. Låg båten til Elias der enno, så kunde dei vel skuve han ut, så vidt at han flaut, det hadde båten berre godt av; han låg der på vollen og gisna og sprakk sund. Kan hende dei rodde utover, nokre få åretak.

Dei hadde elles slege det frå seg, då Elias kom slengande oppetter frå nausta. Dei vart huga på å snu, dei hadde ikkje større usnakka med han.

Men han hoia og veifta til dei. Han var der snart.

Kvífor kom dei ikkje nord i Valvikvågen ein kveld og såg på sildsjauen? spurde han.

Dei sparka i sanden og såg ned. Dei vred på seg litt.

— Vi har tenkt på det, sa Arne og sputta tenksamt ned i sanden.

— De kunde koma i morgokveld då? slo Elias

på. Då skal vi ta opp ein båt med sild; det blir millom klokka 4 og 5. Var de der i firetida så fekk de bli med på notbåten, når vi gjer or-kast.

Han sa ikkje *he!* ein einaste gong. Han stod roleg og såg beint på dei, — det var mest ikkje Elias dette.

Dei vart ein mon raudleitte alle tre. Dei såg på einannan. For dette var rart å tenkje på.

— Berre vi får lov heimefrå! sukka Ole Petter.

— Og så er det leit å koma rekande slik, sa Arne.

Reidar hadde vore så pass lenge på landet no, han sa ikkje stort meir enn dei andre.

— Vi skal tenkje på det, sa han.

Elias braut av ein olderkvist og beit i.

— De kan ro, sa han.

— Hadde vi berre båt, så.

— De kan ta min, slik han er.

Ole Petter og Reidar hoppa ende ivêret og dansa bortetter vollen. Arne var nær på å gjera det same, men han vart ståande med hendene i broklomma og skreva truverdig.

— Ja, fekk vi *det*, sa han og sputta.

Litt etter tok han til og fomla i vestlomma. Han vart meir og meir uroleg. Han tok seg mot og sa det:

— Sjå her, Elias. Han kom fram med den krona han fekk av skotpengane for ørnungen. Sjå her,

tak ho — det er di, veit du, det er din part av
fortenesta.

Elias rista på hovudet, lo og skaka seg og gjorde
enda fleire fakter.

Nei krona tok han ikkje, umogeleg. Aldri den
dag sol skin! let han.

Han lo att, og stakk hendene bak seg.

— Eg hadde ikkje fått i ungen åleine, sa han.

———— Elias var ein underleg kar, sa Reidar
då dei kom for seg sjølv. — Han var ikkje verst,
sa Arne. Ole Petter påstod at Elias var makelaus
så snild; — den makelausaste som finns! sa han,
og det vart dei fort einige om.

Men kva or-kast var for noko, det vart dei ikkje
einige om. Dei gissa på mangt, og gledde seg stor-
veges.

Dei fekk lov. Klokka tre rodde dei. Dei var så
ivrige etter å koma fram, dei var likeglad med kven
som styrde eller rodde. Så vart det Ole Petter som
sat att-i båten med åra og styrde. Han var ein
fjellfinn til det arbeidet, sa Arne, men det fekk
skure i dag.

Dei kom fram i god tid. Dei freista å telje farty-
mastene, men det kom dei ingen veg med, det var
mast i mast og farty ved farty heile vågen over.
Og fullt av folk på dei alle, og fullt av folk på

land, sildverkar-kvinnor og sjauarbeids-karar og notfolk omeinannan. Og over det heile ei vond søtsur lukt av rotnande småsild og sildegan. Men på gutane som kom roande verka det som krutrøyk på krigaren.

Dei kjende om sider att Valvikbåten og svinga opp framved han i slik fart, at kallane trudde det var notbud eller telegram dei kom med, minst.

Endeleg bar det i veg til stenget. Dei tok største notbåten, og gutane vart med der, — Elias hadde bede for dei om lov. Notbasen og Elias rodde på ein småbåt.

Steng etter steng rodde dei framom. Det var ikkje store ringen, kvart stenget, og gutane, som ikkje hadde set eit sildlås før, vart opp i under. Der var opp til eit par tusen mål sild i some, høyrde dei. Valvik-låset var eit av dei minste no. Dei hadde teke opp nære på 1000 mål, og der var berre eit hundre eller så att. Stornota var på berget og vart tørka, og ei mindre ei var sett for.

Først såg det ut reint tomt i nota. Men når dei såg etter vart dei vår at sjøen var brunleg innafor, forunderleg levande brungrøn i leten, og så var det sildrygg ved sildrygg over det heile. Tusental med sild som gjekk side om side, tett i tett, ho rende rundt fram-med notveggen ustanskeleg, alltid same

vegen. Ho hadde vorte tullut av å møte stengsle over alt og seig i veg i sømnen.

Gutane fekk sjå i vass-kikkerten. Han var på storleik og skap som leggen på ei sjøstøvel. Når dei sette han ned i sjøen og beit i kanten av han, kunde dei sjå silda der nede så tydeleg som der ingen sjø var, ho var smårutut over ryggen, dei såg dei stive runde auga i ho og den dumme halvopne munnen. Og djupt der nede i grågrøne sjømørkret gjekk store fiskar og lea på seg, torsk og storsei og lyr, dei seig med sildstimen dei òg, men stundom stod dei still og bora mot notveggen og åt av småsilda som sat fast der; det var greit at dei hadde ikkje mist vetet enno.

Utafor nota stod der òg fisk, store beist som ønskte seg inn til sildberget. Dei måtte nøgje seg med å bite hovudet av småsild som stakk ut gjennom maskone; dei lea på sporden og opna og let att toknene likesom dei åt sjø med dei. Det var eit eventyr å sjå nedgjennom sjøen slik.

Der vart kasta inni stenget med ei smånot, ei orkast-not dei kalla, og den drog dei inn til notbåten stuvarde full av sild. Det saud og kokte, det blenkte og gneista, sild-ristet spratt og sjøen spruta. Dette var eit or-kast.

Silda auste dei opp i båten med eit par svære

håvar. Kvar håven tok innpå 2 mål, sa Elias, og båten tok ein 70—80 mål.

Elias arbeidde roleg og stødt. Han var vaksenkar no, skjøna dei. Stor som ein vaksen ein var han òg, når han hadde fullt sjøhyre på seg, — lengda hadde han heimafrå.

Båten var godt som full då dei rodde. Karane stod i sild til langt oppå låret; ein kunde sokke ned og koma bort i denne sildhaugen. Ole Petter vart vist åt framskuten, så han kunde sitja sildfritt. Arne og Reidar stod på kvar si side og heldt seg i vantet, stod på esinga og lutte seg ut over vatnet, den eine vågelegare enn den andre.

Borte ved kjøparfartyet, der dei skulde selje silda, låg der eit notlag før og hissa opp sild utor båten sin. Eit par andre lag låg der og spyla båtane etter sjauen. Dei var høgmælte og lettliga alle i hop. Der surra all slag snakk kring ein, sørking og nordlending og kva det no var.

Det vara ei stund før Valvik-karane fekk mæle opp silda si.

Dei hadde med seg ein halvvaksen gut som heitte Martin; han var gjerne ein 17—18 år, men ikkje større enn du kunde taka han for nykonfirmert. Ein livleg kropp var det, og dugeleg i arbeidet. Vondt fanns der ikkje i han, men der var slik ein

laus munn på han at han kom seg oppi einkvart leit rett som det var.

Næraste båtlaget låg just ferdig til å ro der i frå; det var eit strilelag, visst.

— Ro heim og legg dykk! seier Martin for spøk.

— Er du bas på Larv-Ola-bruket du? spør ein ungdom millom framandkarane.

— Ro heim til mor di du, litlen,råder Martin han til.

Den andre spør om han vil ha ein våt eller tør ein over trynet.

— Kom du berre med det du har, let Martin. Her står «undertegnede».

Martin sa det og lo, men han var elles oppteken med å huke ut storseglskjøtet, for seglet var gjort saman under gaffelen og skulde lettast opp så der vart bedre rom. Han visste ikkje ordet av før søringsguten kom fykande om bord, — båtane låg side om side —, kom og dreiv til han med flathanda over munnen så han raga. Det small til gagns.

Martin gløymde å slå att, han vart ståande og kope. Den andre karen sprang bortetter skvettgangen på båten og vilde hoppe over i sin båt. Men i det same var der ein lang arm som treiv han og heldt han.

Det var Elias som hadde teke han over armen.

Han likte ikkje dette at ein framandkar kom inn på båten deira og slo folk, likte det slett ikkje, og no vilde han halde karen til den andre kom og gjorde opp med han.

Søringsguten var på lag 20 år, ein stuttvaksen og sterkt plugg og van til litt av kvart. Han rykte og vilde rive seg laus, men det gjekk ikkje, han fresta både å spenne og slå, men fekk det ikkje til; dei stod på tofta og brautes stilt eit tak. Endeleg fekk han gjeve Elias ein støyt for bringa.

Det var ikkje godt, det var langt frå det, — Elias lo millom tennene, men han hogg motstandaren over andre armen òg. Der med gav han seg til å vri og rugge på han, til høgre, til vinstre fort vekk; den andre vilde skalle, men han hadde nok med å halde seg på tofta. Han såg forarga på Elias: Kva slag tosk var dette som korkje skalla eller slo? kva skulde denne dumme vridinga vera til?

Den skulde få søringen ned i sild-dungen, var meinингa.

Elias visste ikkje noko om at han var sterkt. Han hadde nok set det mona når han tok i, — tok han i så det blådde for auga, då løfta han sildtunna òg —, men han trudde det var slik med alle det. Ein orka mangt når ein berre tok i *nok*.

Og no tok han i *nok*; det svartna for auga. Beint

i silda gjekk motstandaren. Han fór i veg på sida og var nær på å drukne i sild. Då letta Elias han opp att, merka at alle såg på han, og skjemdest og slepte taket. Han ønska seg langt bort.

Den andre luska sin veg.

Båe båtlaga hadde set til og tagd. Dei visste kor lett det kunde bli full slåsting dei i millom, om dei la seg fram i striden aldri så lite, og dei var vetugt folk, dei ønska ikkje det.

Reidar og Arne sukka. Dei såg på Elias og var rivande huga til å fara i veg og gjera einkvart storverket, dei vilde skræme folk. Men dei var nøydde til å halde seg i skinnnet.

Det bar til å mæle opp sild. Dei auste med små håvar opp i ei stor tunne, sjølve sildmålet, som vart hissa om bord i fartyet og tømd på dekket i ein diger haug med sild, og for kvar gongen song ein mann ut:

— Målet går!

Skipparen og notbasen stod der og skåra i kvar sin trepinne, eit hakk for kvart målet.

Gutane hadde kravla om bord i fartyet, stod på rekka og heldt seg i vantet og såg på. Heile dekket var fullt av arbeidsfolk, tunnor og sild. Mesteparten av folket var kvinner, og alle saman var blanke av sild-rist. Dei rende av stad og fylte

trauga sine med sild, så att-endे og til å gane så det lynte sølvkvitt millom fingrane på dei, some brukte ganar-saks og some ikkje, det var knapt du såg kvar dei gjorde om det, og der til prata dei og prata dei så det gjekk i ein kvernsurr. Og fartykarane sabba i sjøstøvlane frå og til og såg etter arbeidet, merkte tunnor og rulla dei unda når dei var fulle, slo opp salttunnor og langa fram tom-tunnor. Det var slikt ståk og liv, det var som du høyrde og såg måsen utpå seitaren. Slik var det all vågen bortover.

Då Arne og Ole Petter skulde sjå seg om var ikkje Reidar der. Han hadde smetta seg fram millom tunnone og kjerringane, hadde fått sild-rist på klæane, og knubb og spark, og stod no ved vantet på andre sida og såg opp.

Litt etter var han ikkje der heller. Han var borte. Nei, *der* var han, langt oppi riggen. Han gjekk oppetter vevlingane i vantet, det var ei tropp av taug det; no var han heilt oppunder godset og tok i kring masta.

Arne la i veg etter, på si side. Først gjekk det fint, men sistpå tok det til og slingra så det var nifst, og taugverket kjendest fårleg tunt å halde seg i. Han kom til å sjå ned, og stana brått: han dingla som i lause lufta utover sjøen, dekket der ned-

under vart så lite og så ustyggeleg langt unda, dette var ti gonger verre enn å klive i fjellet, han fraus.

Reidar, han var galen han. Det isa og kraup i Arne, då han såg han tok på og kleiv oppetter slette snaue mastetoppen. Opp og opp kleiv han, utan vet eller tanke, Arne torde ikkje sjå på det. No sat Reidar og heldt i fløya!

Arne kraup ned att.

Men Reidar var ikkje nøgd endå. Ei lita stund etter var han utpå skvær-råa, utpå ytste nokken, sat der og sputta ned i sjøen.

Ole Petter stod og såg på sildverkinga han. Just no såg han på ei kjerring, ho tok til og salta sild i ei salttunne. Det brukte dei vel alle, når ei salttunne var tom, men denne her ho la i veg og salta oppå ein stor slomp med salt, eit kvartel minst. Han skumpa borti Arne og viste han det. Dei berre såg på, for dei visste ikkje om dei torde seie frå til nokon.

Då sette ein av mannskapet i med eit skjerande mæle:

— Vil du sjå til å pella deg ned frå råa, din knekt!

Der heldt Reidar på og handgjekk etter berre nevane i pertlina under råa, gjekk «underhengande armgang» over sjøen og fartyet. Folk såg opp.

Kvinnfolka heldt pusten i skire redsla. Å joss, han skulde ha pryl, denne galningen, ein burde ta han ned og rund-denge han!

Bestmannen om bord stod og togg fort og sinna, ferdig til å gje Reidar det han fortente, når han kom ned. Reidar var knapt større glad der han kom nedetter vantet. Mannen sputta ut skråa, li-kesom han vilde til å eta han.

Då nappa Arne borti han:

— Det er ei kjerring her som saltar oppå salt-slompen.

Bestmannen snudde seg kvast og såg på Arne og dekket rundt i same augeblinken, og der med var han bortved syndarinna og tømde silda hennar ut på dekket. Han hadde ikkje missteke seg på kven det måtte vera: der kom ein heil haug salt veltande oppå silda!

Kjerringa fekk domen sin utan mange ord. Ho skulde ta skrapet sitt og ha seg der i frå, straks på timen.

Og Reidar var gløymd, og glad til.

————— Ikkje lenge etter rodde gutane heimover.

Det var svartstilla og fint vær, men ikkje så liten dønning. Det braut på some grunnane. Det brydde ikkje gutane seg om. Dei vart usams, dei.

Arne vilde sitja baki med åra og styre. Reidar og Ole Petter sat i toft og rodde ei stund, men så tykte Reidar det kunde vera nok, no vilde *han* styre.

Det var kanskje det dei hadde set i dag som gjorde dei så strids-huga, — nok er det, dei kom i luggen på einannan, dei to største, og var nær på å velte den stakars båten. Enden vart at Reidar vred åt seg åra og sette seg etterut. Arne hadde fått ei rid med bråsinne, han hadde brukt neven òg, så no var han både nøgd og skamfull. Han tok både framårane, og rodde åleine. Han let så, han kunde ro til Kjeldodden, det var jamt halvveges heim, så skulde *det* vera slut. Sidan kunde dei gjerne sitja baki båten og styre, både to, men lenger rodde ikkje han.

Men best som han rodde vart han vår noko. Der kom ei grå skodderand seglante oppetter himmelen, og ein tung sus høyrdest vestafrå. Skodda vart til ein diger skybakke, som mørkna meir og meir. Det lynte òg, uti havet. Det var ikkje tvil lenger:

Det var vestavinden som kom. Og han kom tunghendt.

Arne rodde på, alt han var god til. Han tok i så det sveid, og meir til, og han var endå storglad for at det var han som sat her no. Dei andre skjøna det *vær* noko, og sat stille og ottefulle.

No firde dei segl, fartya utpå fjorden, Arne høyrde smellane av segla som slo. Så no var stormen her snart. Men no var dei òg komne rett ut for Kjeldodden. Det vart ikkje noko spursmål om å skiftast ved årane. Der går ein grund utover frå Kjeldodden, men Arne klemde til beinast over han, der var ikkje tid til anna. Sjøen hauga stygt der, kvar dønningen truga med å bryte, men over kom dei; — det kitla rart nedetter ryggen på dei med det stod på.

Så, no var det ikkje mange åretaka om å gjera, så kunde dei svinge unda og inn vågen. Men der såg dei òg den kvite og svarte randa av stormen som kom frøsande.

Arne svinga ikkje, han rodde sørover så lenge det gjekk. Det var det, at kom stormen frå sudvest, då dreiv han dei i land mot berget her og gjorde ende på dei. Han rodde i ville reddhugen. Hadde han no havt dei minutta dei somla bort, då dei låg og kjekla og sloss om styreåra!

Der hadde dei uvêret over seg, havgula. Ho var ikkje sudleg, men sterk var ho så det gneista og rauk kring dei, stormen tokvêret frå dei. Det var som havet reiste på seg og lova dei fiendskap.

Utan han tenkte større over det snudde Arne båten så han fekk framenden mot vinden. Han

hadde vel høyrt dei gjorde det i uvêret, og dess utan, den rare tverenden på denne båten var ikkje noko å legge opp mot vind og sjø; og sjøen vokste så det var nifst. Han høla seg og frøste, den eine verre enn den andre, dei sat og krøktes og gruva seg for kvar ein som kom sendande. Det var dau-delen som var ute etter dei.

Ole Petter fresta å lesa fadervåret med seg sjølv. Han var viss på han kom ikkje i land, han såg ikkje mor og far meir, nei han såg dei aldri meir, dei høyrde han ikkje om han ropa aldri så høgt. Han skjøna ikkje at Arne sat og passa båten som han gjorde, for det hjelpte ingen ting.

Reidar var bleikvoren han òg. Slik er stormen, tenkte han. Og han, som hadde ønska seg ut i all slag uvêr, ønska seg til sjøs og hadde tenkt på å røme heimafrå! Slik var stormen ja. Og slik var sjøen. Han kom i hug, så det gjorde vondt, at han hadde sete på tørre, trygge skolebenken og dikta i hop velduge ting om seg sjølv og den.

Arne beit i hop tennene og passa sitt. Berging hadde han lita von om, men han vilde gjera det han kunde. Det var utruleg kor lenge dei flaut.

Og så, før dei rett sansa seg, før dei inn om siste odden og var innpå vågen heime. Sjøen sende dei eit godt stykke opp i fjøra, til takk for laget.

Der stod dei på truverdige sanden og var levande
og bærga.

Dei vokser ikkje lite i været etter kvart som dei
kom seg. No hadde dei òg vore ute i ruskvêret på
sjøen. Det gjekk då, det.

REVHIE T

Elias var ferdig med notsjauen no, og var heime medan mora var ute på fortene st att.

Men det var ikkje stor moroa i han lenger, tykte dei. Han hadde vorte groveleg så vaksen. Han såg beint på dei når dei kom, og flirte til både eitt og anna som dei sa. Vart dei for nærgåande var han fram og tok i dei.

Han hadde rådd seg klokke òg. Jau då, ein stor potet til klokke, det var berre så vidt dei fekk sjå ho utvendes, — opne ho torde han visst ikkje, og så gjekk han og dangla med ein diger masingkjetting over magen. Så no var han då kar.

Og om sundagen la han i veg til kyrkja som ein annan vaksen-mann — og kom att med ei ny klokke, ei med sølvkasse. Han hadde bytta.

Dei hadde gått og gledd seg til han skulde koma heim frå nota, for då skulde dei ha det så rivande morosamt i lag; han var ein gasta kar, og dei vilde

meir enn gjerne ha han med seg. Det var både dette med ørnungen og med båten dei skulde ha forskyldt han. Men no gjekk han berre og var vaksen-kar all dagen, retteleg gorvaksen òg.

Men ein kvelden han kom jagande heim med geitene, stana han og snakka som elles åt dei.

Her var rev oppi fjellet, fortalte han. Nordi Ramnskaret var der visst hi òg, etter det han skjøna. Han hadde set han fór og smatt inn og ut der om netene, når han sjølv kom frå nota. Han kunde gjerne seie dei kvar det var òg: I Jamtholet. Han hadde fleire merke på det.

— Kanskje vi skal opp og ta revungane ein kveld? spurde han. He?

Reidar vilde i veg straks, men nett no hadde ikkje Elias tid. Arne sa ikkje noko, og Marta brydde seg ikkje om det.

Kvelden etter gjorde dei seg erend bort til han, men han hadde ikkje tid då heller. Det fekk vera til over helga, trudde han. Dess finare pels vart det på revungane.

Ja, men det var ergelegt, var det. På det viset før kanskje revungane sin veg før ein kom der. Ein kunde beint fram ikkje gå og vente på Elias, — han umaka seg visst ikkje med slikt, han, no her etter. Han hadde pengar nok før han.

Der med stal dei seg av stad ein dagen, dei tre gutane og Marta. Ho hadde fått hug på ferda ho òg no, ho måtte i veg og kjæle dei søte små revungane.

Gutane var vel væpna. Arne hadde vesle bila si på nakken, og nyslipa tollekniv. Ole Petter bar pilbørsa si, og Reidar hadde noko han kalla «kølle», ein diger fork som var tjukkast i nedre enden, og som var overlag ram å slå med. Marta hadde ein sekk med, for ho vilde ta ungane levande. Det var barnestrek, påstod Arne, det vart nok både å hogge og slå før ein fekk tak i dei, — han såg no berre med denne ørnungen. Men Marta var meint på å nappe dei til seg anten dei klorte eller beit.

Dei øvde seg litt med våpna med' dei gjekk, men elles fór dei så lurt fram dei berre kunde, så ikkje Elias skulde sjå dei. For dette her greidde dei utan hans hjelp.

Ramnskaret er ein djup og trong dal mellom fjellet og ei aksel av det. Inst inne botnar det att. Og der, inni inste kråa, er Jamtholet, der jamten og kjerringa hans heldt til i gamle dagar og levde av sau-stulder og døydde av kvar si blykule, som bygdefolka sende dei.

Det grøste i dei då dei stod i ura nedunder og såg opp til inngangen. Det var lyse solskinsdagen, men i Ramnskaret var det gråe tussekvelden, og

inne i Jamtholet var det svarte natta å sjå til. Men, dei skulde no inn der like vel.

Arne gjekk først oppetter steintroppa, Marta sist. Hola var vid som ei kyrkje yterst ute, med småstein i botnen og vatn oppetter veggjene. Til høgre gjekk der ein gang litt oppetter, og der fall det lys ned frå ei revne i taket. Lenger inne skulde Jamtkammerset vera. Og der måtte venteleg revhiet bli å finne.

Ja vel, dei fekk stige innom døra då, og helse.

Det var underleg stilt. Vatnet draup med kalde smellar mot steingolv, i jamn takt. Lyden av stega deira kom uhugleg att frå veggjene. Gong på gong stana dei og lya: var det ikkje så at dei hørde noko? Noko som skrubba bort i berget ein staden? Pytt san, det var vel berre revemor. Dei knytte neven hardt om kvar sitt våpen. Hadde dei vore mindre modige, då hadde dei gjerne gjeve seg til og vorte redde.

Opp gjennom sisteparten av gangen måtte dei krype ein om senn, for det var berre glattberget der, så nær som ei smal rift. Arne var førstemann, og hadde Reidar tett bakom seg.

Framfor dei låg svarte holet. Dei stana og stod der.

Då løt det der inne.

— Pæh! kvæser det, dei høyrer det så tydeleg og nær ved seg.

Arne tok eit steg att-ende, dei vart ståande i ein klump, så å seie på dørstokken til Jamtkammerset. — Pæh! Der er det att. Dei høyrde kor levande og dyrelikt det let. Det var som dei vart kjemde i håret med ein iskald kam. No tusla det og gjekk der inne, kom næmre. — *Pæh!* sette det i tett framfor dei, rått og vilt, så dei drog seg attlengs nedetter berget.

Men så stod dei side om side i lysnaden frå holet i taket og vann seg til att. Det var endå godt, tykte dei, at dei ikkje vart *redde*.

Slik var det ho let, *rev-tikja*, vart dei einige om, — revmora. Ja ja, ho måtte berre vera så ulukkeleg ho kom fram, så — —

Dei fekk klemme i veg att. Dei skaut hjarta opp i livet og krabba jamsides oppetter berget, dei to største gutane, tvi fastande! ho burde akte seg eit grand, for no *kom* dei her.

Dei stana og lya. Reidar sende ein stein inn. Han rakte berget og spratt hit og dit vegg-i-millom, høyrde dei. Dei kasta fleir, og Ole Petter skaut pilar inn. Etterpå var det stilt. Drypstilt.

Ja ja, så gjekk dei inn då. Heilt inn! kviskra dei. Kanskje dei hadde råkt ho, og ho låg der daud?

Verst der var så kolande mørkt, ein kunde dette ned i einkvar avgrunnen før ein fekk sukk for seg. Dei hadde høyrt om slikt.

Då høyrdest der eit fint lite pip. Å ja, det var revungane! Den låta der skjøna dei seg på. Marta — hadde ho sekken der?

Arne og Reidar føta seg inn, side om side. Sprang revemor framom dei, fekk Ole Petter og Marta gje ho det ho trong. Ole Petter spende pilbørsa. Men — kva var dette?

— Hi-hi! sa det, nett som einkvar lo åt dei, og så *lyste* det der inne?

Dei såg ein stor munn full av glo. — Hi-ih! frøste han så varmen spruta. Dei stod stive, til dei rende nedetter berget i sju redslor. Marta var den siste som gleid ned.

Dei gjekk ut.

Men ute skjein sola så lyst og lettiva, og vinden ruska i trea, og saubjølla klang i lia ovanfor dei. Nei, dei var alt anna enn skræmde. Enno då.

Troll fanns ikkje lenger, visste dei. Og spøkri og slikt var det ikkje, for dei budde ikkje i berg dei, og ikkje hadde dei nokor makt heller.

Dei gjekk inn att. Heilt inn i hola. Men der var det igjen. Alle fire såg dei kor elden frøste innafor tanngaren på styggmakta, — så var han borte

just som Reidar tok opp ein stein. Reidar åtte ikkje vet på slikt noko han, han sende steinen i veg. Det small styggeleg, og der kom jamenn steinen fykande att-ende, beint i mot dei.

Og det tusla og tassa der inne. Det høyrdest som ein styggstor kropp bukta seg innetter mellom steinane. No lyste det att, skreiv i mørkret med ein uhugleg eldfinger. Det var *ikkje* vakkert å sjå på.

Best det er kjem noko svart og lode flaksande over dei, susar over hovudet på dei, og er borte i same blinken.

Dei let seg glide ned.

Det kom etter dei, flaksa i ein lynsnar sving over dei, og kom bort. Det var umogeleg å få augefeste på det. Like vel stana dei ute under takgluggen, lenger var dei ikkje meint på å vike. Der gav dei seg til å kaste stein. Dei skalv aldri så lite grand på hendene, det var mest ingen ting. Guttane såg at Marta var bleik. Det same tykte ho sjå at dei var.

Men då sette det i og styggskreik inni hola. Det var så følt det var *ikkje* til å *tru*, — det var *ikkje* til å koma seg av flekken, men så kom dei seg ut like vel, ut i lyse dagen.

Dei gav seg til å luske ned gjennom skaret.

Gong på gong vart sistemannen ut for at der kom eitkvart etter dei. Snart var det ein kvist som knakk, snart ein stein som skreid. Nei, dei trudde det ikkje, dei såg ikkje etter ein gong, men kva hjelpte det? Det var der like godt for det.

Dei hadde vel gått og undra seg over det enno, hadde ikkje ei daud kråke med ein tråd-ende om foten kome sendande lukt i ryggen på Reidar.

Ei daud og tørka kråke? Ja ha. Dei kjende ho att. Ho hadde henge på ein staur i potetåkeren hans Elias. Ja då. Dei hadde just tenkt seg det, kvar for seg, dei tre gutane, at det var Elias som var ute. Marta tagde, men ho vart raudlett. Ho skjemdest ho.

Nei, san, no gjekk dei berre og lest som ikkje noko. Sidan vart det alltid ei råd med å få gje han det att. Å jau då, han hadde det til gode, det kunde han sova trygt på.

— — — Kanskje dei tok og let att lukone for vindauge hans? Det var Arne som slo frampå om det. Ja for gjorde dei det medan hansov, då kom han Elias til å sova seg forderva. Det var tette tre-lukor for vindauge i Brekka; dei gjekk på gang-jarn og gjorde det svart i stuua.

Just nettopp ja! stemde dei andre to i. For når Elias først hadde fått sømnen for seg, då skulde

det ålvor til før dei vekte han, det hadde dei prøvd.

Nei, meinte Marta, det skulde no bli stopp lel. Dei fekk koma i hug det var han som mjølka geitene om morgonen og slepte dei ut — skulde dei stakars dyra bli ståande inne heile dagen og svelte? Nei men dei kunde skynde seg inn i Brekkestua no før han kom heim, — han var ikkje å sjå endå —, og gøyme seg under sengene og skræme han med det same han kom inn. Eller dei kunde fara ned i kjellaren og tute opp til han, eller om dei gjekk opp på loftet —?

Ho var reint ivrig.

Å, var det likt seg, sa gutane. Trudde ho at Elias vart skrämd med så lite, då kjende ho han klent. Du fekk det aldri til å rørast i han, om du kom dettande ned frå månen midt framfor føtene på han, han var beint fram umogeleg slik.

Ja ja, så fekk dei tenkje på det, til sidan ein gong. Marta tenkte visst alt på det.

LANGNATTA

Elias hadde verkeleg truudd der var rev-hi i Jamtholet, og han hadde tenkt som så, at no kunde dei ta ungane i lag, denne her gongen var han heime og kunde bli med. Men straks han hadde fortalt dei om hiet, kom det for han at Arne vilde ta det åleine, slik han gjorde med ørnungen. Han vart lei seg då, og gjekk lenge og tenkte att og fram over det. Det var rart, tykte han, at dei var så vrange i somar.

Det vart til det at han sette i veg åleine og leita etter hiet. Han fann det ikkje. Det var elles for seint òg, ungane hadde truleg fare sin veg.

Smått om senn tok han til og lea på hovudet og sa *beh!* med seg sjølv: Når dei kom inn i Jamtholet, då skulde der vera rev der, lit på det du, der skulde vera både rev og andre ting. Det kom til å bli ei morostund.

Den daude kråka vart teki ned av stauren. Lange stunder gjekk han og øvde seg på å seie *pæh!* Om

sider kom han revtikja nok så nær i det. Men sjølve konststykket var at han stakk ei brennande tendstikke i munnen og frøste eld. Og så denne stygglåta til slut, med munnen inn i ein tom hermetikkboks. Han lærde det òg.

Han hadde aldri fått til eit reknestykke. Men denne gongen rekna han rett. Og no tassa han etter dei heimover og lo stilt. Rykkvis måtte han stane og halde seg for munnen, elles skrattlo han.

Då han hadde mjølka geitene og ete til kvelds, drog han opp vekkarklokka, stilte ho til vekkjing på $\frac{1}{2}7$, sette ho på bordet ved senga, og smaug i taren, som dei seier om fisken når han held natt. Og så måtte han høyre vekkjinga i morgo-tidleg då! For elles vart geitene ståande inne heile dagen og svelte.

Han vakna ein gong, så vidt han undra seg over seg sjølv at han var vaken midt på natta; der med sov han att. Han vakna ein gong til, låg lys-vaken best det var og åtte ikkje sømn i augo. Han letta på hovudet, og vart storleg opp i under: det var då mørkt enno? Då var ikkje klokka mange. Han lya etter geitene. Dei låg still som mus dei. Ja ja, så fekk han ta seg ein sømn til då. Han småhumra av glede over at han var så heppen endeleg ein gong.

Men det rare var: det gjekk ikkje. Han vart meir vaken og utkvild. Og no høyrdé han det køyrdé nokon staden. Han sette seg opp i senga; han var ikkje retteleg lik seg; sprang så fram på golvet og let opp døra.

Lyse, fulle somardagen stråla i mot han. Med bankande hjarte opna han døra til geitfjøset: Tomt. Alle geitene borte. Han stod lenge og såg inn i det tome romet. Det gjekk rundt for han. No var han då visst sjuk? Han drog seg inn att.

Og der, på benken bortved glaset, stod eit spann med mjølk, med geitmjølk!

Han vart ståande still midt på golvet, med handa opp i andletet, han visste ingen ting. Det var som i ein vond draum han ansa på at lukone var slege for vindauga. Det hadde dei gjort ja, nokon — men kvar hadde dei gjort av geitene?

Han for i klædane og rende stigen bortetter og til skogs, rundt Fjølset-gjordet og over haugane, opp lia i same rennet. — Jau, der gjekk dei nokså fredelegt og åt, såg opp då han kom, og mekra litt, gav seg så i kast med maten att.

Då lea han på hovudet og lo:

— *Heb!* Du Arne, du — — —

Ja for dette var hans verk. Det var einast han som hadde lært å mjølke geit; det lærde han i fjar

då dei var så mykje i lag. Men det var Marta, vilde han tru, som hadde sagt han skulde gjera det, for slik var *ho*.

Ja vel, så hadde dei hemna seg på han, og då fekk han vel banke opp dei litt ein gong. Han luska av heimetter. Han skjemdest eit grand, og var redd han skulde møte nokon av dei, men han var endå glad det ikkje var verre.

Men der seig som ei sorg innpå han etter kvart. Dei vilde ikkje ha han med seg. Dei vilde einast drive ap med han.

Samstundes sat Marta og Arne bakom ei bartelle borti sandhaugane og heldt auga med han. Dei hadde havt seg mang ein god lått, då han kila i veg skogvegen oppetter og til fjells. Marta vilde ikkje le til det i førstninga, men det bar ikkje bedre til enn at ho måtte. Når stakaren er *så* narra, då ser han låtteleg ut, — ein skulde visst aldri narre nokon, og slett ikkje ein som Elias. Der med lo ho att.

Ho hadde gått og set bort til Brekka då dei skulde i veg med kyrne om morgenon.

— Korleis er det, hadde ho sagt, ryk det ikkje hos 'n Elias i dag?

— Ryk det ikkje? svara Arne.

Han sa det så reint undren, men han hadde eit

snodigt drag ved munnen, — der var noko «innvendes» ved han, tykte ho sjå.

— Du har no vel ikkje stengt for vindauge hoss han? spurde ho.

Han spurde om ho ikkje høyrd geitbjølla oppi lia.

Jau, ho høyrd då den. — Du har no vel ikkje slept geitene umjølka til fjells? spurde ho.

— Trur du ikkje eg kan mjølke geit då?

Ho stod litt og såg på han, vilde ha sagt han kor stygt gjort dette i grunnen var, men fann ikkje noko kraftigt å seie. Og så tok Arne til og fortalte om tilborden. Men først bad han ho måtte koma i hug, at det einaste som beit på Elias det var sømn, ja og han *trong beintfram* ein slik morgonstyrkar.

Han hadde stått opp utpå morgoparten. Det var alt bra lyst, men det var kaldvore så han måtte småspringa bortetter vegen. Han skalv litt inni seg, men det var ikkje berre av kulde, tilstod han. — Alt var stilt borti Brekka. Det gav nokre kling i geitbjølla då han kom, og katten kom smygande og gav seg til å mjau, så han vart redd Elias kunde vakne. — Men Elias hansov. Han låg på ryggen og snorka med munnen halvopen, og så peip det så rart i nasa på han. Vekkarklokka stod der ferdig

til å gjera sitt. Den stoppa han munnen på med ei fille, og så gjekk han ut og svinga lukone for. Dei jamra seg ille på hengslone, men det vekte ikkje Elias, det kunde einast klokka ha gjort. Der etter fann han seg eit spann, gjekk ut i fjøset og mjølka. Han fekk så pass utor dei at det greidde seg, og så bar det til fjells med dei.

Han hadde så vidt nådd til staburet heime då far kom ut; han fekk smetta seg bakom veggen og kom seguset inn. Ingen hadde tefta av at han hadde vore ute om natta, dei undra seg berre litt over at han hadde slikt mathjarta på morgokvisten.

Og no sat dei her, Marta og han, og såg etter Elias. Dei måtte le enno ein gong, om det no ikkje var så særskilt vakkert å gjera det.

DEI GJEKK SEG I BERG. SISTE EVENTYRET DET ÅRET

Det var slutt med somaren, best det var. Reidar skulde fara heim til byen og skulen, og kretura skulde gjætast i heimehagen; det var slut med heile herlegdomen.

Og denne somaren, som hadde vore så full av eventyr.

Men det kunde vera det same, tykte Arne. Han var like säl, han for sin part. Jau, det var han, — han vilde ikkje ha fleire eventyr for det første.

Best han går og slepar på ei vassbøtte til hesten, kjem Marta springande hitetter vollen og ropar på han. Ho ropar namnet hans, men gjev seg ikkje tid til å stane, ho kjem heilt bort til han.

Det var så vidt ho kunde snakke, slik hadde ho rent.

Jau, det var det at Girre, den vesle sauens hennar, hadde sett seg fast oppi fjellet, oppi Brattfloget;

han hadde visst stått der fleire dagar og brekt; ho hadde vore oppå Furuhøgda, som går mest i jamhøgd med floget, og då hadde ho tydeleg set det var han. Og millom dei andre sauene fanns han ikkje. Rettno svalt han i hel, kom der ikkje hjelp.

Ho bad ikkje Arne om hjelp, men det sa seg sjølv at han måtte i veg; utan han og Elias fanns her ingen som kunde klive i fjellet. Han bryntte hesten, snakka til Ole Petter, fann seg ei taugline og la i veg.

— Men, sa Marta, skulde vi ikkje snakke åt han Elias òg?

— Pytt san!

— Eg spring bort i Brekka eg, meinte ho.

— Nei, det gjer du ikkje. Da blir eg heime, eg.

Marta såg på han. Så sa ho: — Du må ikkje vera så furten, Arne.

Furten? tenkte han. Var det slik ho tok det. Ja ja. Ho fekk leggje det ut som ho sjølv vilde.

— Nei, du veit, sa ho, du greier det alltid åleine òg. Når du berre er varsam, la ho til.

Gutane tok opp etter Beinstigen. Marta skulde gå opp på høgda att, om ho kanskje der i frå kunde rettleie dei om kvar han var.

Då dei hadde kome mest opp på fjellet tok dei av austetter. For det første var det mosegrodde

flåberg der dei for, bratte knausar og djupe skårer med småskog i. Endeleg stana dei og hadde Bratt-floget framføre seg.

Det går beint opp frå urda ved foten av fjellet og heilt opp til øvste kammen, med små revor og gras-trappar her og kvar, men for det meste er det slette loddbeine bergveggen. Han var utriveleg å sjå til.

Nei, her gjekk det nok ikkje å bruke taug, det såg dei snart. Berget øvst oppe var ikkje slikt. Og inga skår var her å gå etter som i Nordfjellet, der dei tok ørnungen. Rett nok var det berre halvparten så høgt her, men ein slo då i hel seg meir enn nok, datt ein ned.

Sauen såg dei ikkje.

Dei gjekk fram-med øvste kanten av floget. Nedpå Furuhögda såg dei Marta. Beint opp for ho skulde sauven vera å finne.

Det isa litt i føtene på Reidar og Ole Petter, då Arne la seg på firefot og kraup utpå. Han drog seg att-ende, leita hit og dit, og fann så den vesle stigen der sauene tok ned stundom og gjekk seg bergfast. Det var ei grasgrodd rift, som gjekk bratt på sneid nedetter; ho var ei aln brei og trygg nok å klive etter, men nifst var det til gagns, for rett som det var møtte dei eit troppsteg eller eit lite

svaberg dei måtte over, og berget var så bratt, det var som det lutte seg utover og vilde velte dei av seg. Some stader voks der småbjørk, nokre små fatige krøkler, som visst ikkje hadde anna enn vatn og luft å leva av. Einkvar stadenvida stigen seg ut til ein gras-trapp, men det var nifseleg bratt der òg.

Arne sette seg på ein slik ein. No først våga han å sjå ned i urda. Der etter såg han over til Furuhögda. Marta pekte vestetter. Ja vel, han skjøna ho. Sauen tagde no. Kanskje han høyrdé her var folk i fjellet, at hjelpa heldt på og kom. Ein sporvhauk skar ut frå berget og låg på vengjene ute i blåe lufta. Arne såg ned på ryggen hans og kjende seg svimren. Der var eit ugodslegt tomrom mellom han og Marta, grastrappen kjendest endå brattare å sitte på.

Snart var han like god att, og gjekk. Dei andre to vart att der. Men her vart bergrifta godt som borte, der gjekk eit skåberg tvert over ho. Arne tenkte, at når sauen hadde kome seg over så kom vel han òg. Han kleiv med hjarta i halsen, klønte seg fast med nagl og tå, leita og fann feste, stana og vilde dra seg att-ende, men han gjorde seg hard og pinte seg fram.

Så var han i rifta att; og her var ho breiare og

gjekk meir vestetter. Sauen hadde gått her og gnege, kunde han sjå, graset var klipt ned til rota, ikkje lenge sidan.

Det bar nedover eit tak att, ned på ein trapp som ikkje var meir enn passeleg brei.

No ropa Marta. Ho ropa fleire gonger. Han klora seg fast og lya.

— Du skal snu, Arne! ropa ho. Du skal snu, høyrer du. Du får ikkje lov å gå lengre.

— — — Ho hadde sete med ein skjelv i seg lenge no, men kva skulde ho gjera, ho var så alt for glad i sauens sin, så redd for at han ikkje vart berga. No hadde ho berre *ein* tanke, og det var å få Arne til å snu og berge seg sjølv. Det skulde vera fárlegt å ropa åt dei som kleiv i fjellet, han kunde bli øren og dette ned, men det fekk ikkje hjelpe, for dette bar beint i dauden like vel, såg ho. Ho ropa på nytt.

Nei, han svara ikkje, han berre gjekk. Ho hadde aldri sett noko så gale; ho kunde ikkje sjå anna enn snaue, harde berget der han fór, han datt ned, der fanns ikkje bøn for anna!

Ho reiste seg utan ho visste det, hiksta til fleire gonger, snudde seg bort, vilde renne sin veg. Men ho måtte sjå på, anten ho vilde eller ei.

Han steig varsamt no, leita med hendene etter feste. Han gjekk med andletet mot berget.

Sauen var litt bortanfor han, drog seg unda så godt han kunde. No kom han ikkje lenger. No sprang han visst beint ut i lufta. Nei. Og no var Arne der, han retta ut handa og tok han. Han vart ståande og halde han i ulla.

Slik stod dei. Det vart ingen ende på det. *Enno* stod dei der. Kva var det i vegen?

— — — — Det var det at han kunde ingen ting gjera. Flutte han hand eller fot no, då bar det utfør med dei. Ja berre han lea på hovudet så var det uvisst korleis det gjekk. Sleppe sauens kunde han kanskje, men han hadde ikkje noko feste han heller, og da fór han til avgrunns. Så det var ikkje å tenkje på. Han vart kald og heit fort vekk.

Å jau, han vilde sleppe sauens like vel, viss-at han kunde berge seg med det. Han ønskte han ikkje hadde flutt ein fot for å berge sauens. For det var det som var det gale: Det var berre viktigkeit av han at han sette i veg åleine; han visste da tåleg vel det var umogelag utan Elias var med. Nei han hadde vore både viktig og vond. Han og ingen annan skulde frelse sauens til Marta — ho skulde ikkje takke Elias for det.

Og no stod han her og kom seg ikkje levande

frå det. Det var Vårherre som straffa han no. Det var ikkje annleis det nei, så det nytta ikkje stort å be han om hjelp. Og noko menneske kunde ikkje hjelpe her.

Han kom i hug dei der heime. Tanken skar i han. Han mintes dei så levande i denne stunda, den eine og den andre, alle saman. Dei var så snilde og gode, det var ei helg å vera i lag med dei.

Og no — —

Han hadde flutt eine foten like vel, utan han tenkte på det, han vart for trøyt i han. Og han hadde ikkje falle ned! No slepte han sauен òg, kanskje han stod sjølv? Sauen stod ja, og Arne fekk tak i berget med andre handa. Han kvilte seg berre, og tenkte ikkje. Men så tok han til og trøytna att. Og no kunde han visst ikkje lea på seg utan han fall ned.

Sidan lysna det litt i tankane hans: Kanskje Vårherre vilde berge han for deira skuld som heime var? For *dei* var då så bra menneske alle i hop, og det vart vondt for dei om han sette livet til her no. Og det måtte vel han sjå, at Arne kom til å bli ein bra kar her etter, eit anna menneske enn før; det såg han ja, som visste alt.

Han fluttet føtene enno nokre gonger, var nær på å fara i veg, men beit seg fast. Då han om

sider høyrde mælet åt Elias bakom seg, var han for slakk til å undre seg større. Det var vel så at han hadde vorte bønhøyrd då.

— Stå berre still no, sa Elias. Så skal du sjå.

Han tok Arne over høgre armen, så velsigna handfast, og småsnakka til han:

— Sett foten der ja, — og så der. Det her går bra det.

Arne flutte seg føtt for føtt. No kunde han snu seg, og der med kunde han gå sjølv-seg. Endeleg fekk dei ein skikkeleg flekk jord å trø på. Då kjendest det som dei stod på breie ålmannvegen. Elias gjekk utomkring Arne.

Han gjekk att-ende til sau'en; men han stelte seg slik at han hadde ryggen mot berget då han tok han. Han trivla seg fram med handa og tok tak frampå nakken av han, snudde han i lufta og leidde han føre seg, medan han flutte seg bortetter den smale hjellen med andletet mot berget.

— Ta i mot! sa han, og langa sau'en til Arne, som stod på andre sida av den vandaste staden.

Dei leidde han kvar sitt stykke. Men det høvde seg slik at det var Arne som kom leiande med han då dei møtte Marta ned i fjellstigen. Og så gjekk dei og leidde han millom seg, ho og han; for elles kunde han snart finne på å fara sin veg.

Marta var bleik og ålvorsam. Ho såg på Arne gong og annan. Han såg bort.

Dei andre tre gjekk bakom.

Da dei kom ned på flata, der vegen tek av til Brekka, stana dei.

— Takk for laget då! sa Elias.

— Sjølv takk!

Dei vilde ha sagt noko meir, særleg Arne, men det vart likesom ikkje tid til det. Men Reidar, som skulde reise dagen etter, var meir snarvoren av seg. Han gjekk bort til Elias. Tok han i handa og sa takk for i somar.

Elias manna seg opp og såg verkeleg på han.

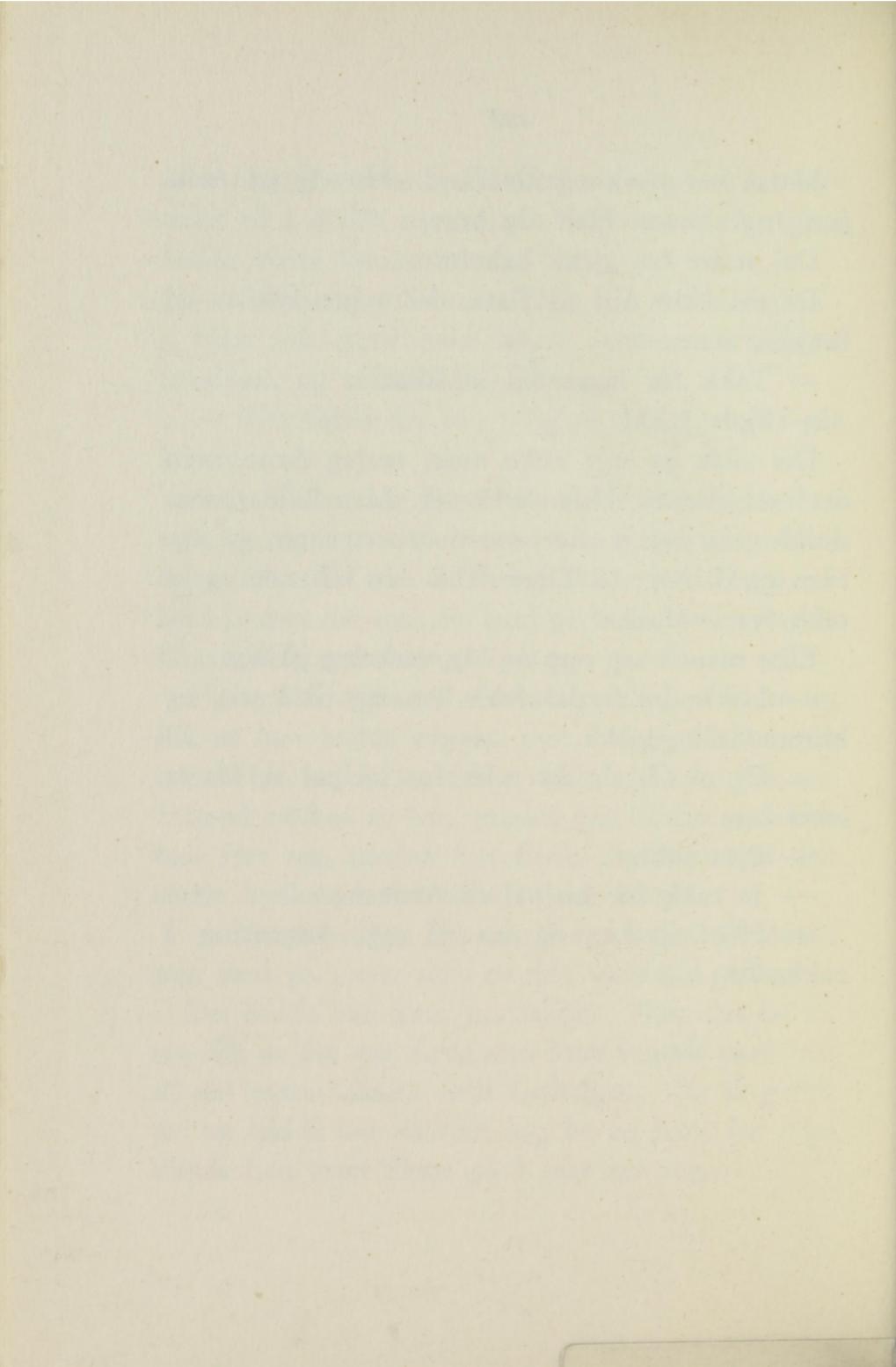
— Lukke på ferda! fekk han seg til å seie, og bråsnudde og gjekk.

— Og så får du ha takk for hjelpa! sa Marta etter han.

— Pytt san!

— Ja takk for hjelpa! sa Arne òg.

— Heh! lo han og lea på seg. Ingenting å takke for.

Barne- og Ungdomslesnad

1. KIPLING: Jungelboki
2. DUUN: Storbåten
3. STOWE: Hytta hans farbror Tom
4. SPYRI: Heidi
5. MARRYAT: Bureisingsfolk i Canada
6. DEFOE: Robinson Crusoe
7. SWIFT: Gullivers ferder i Lilliput
og Brobdingnag
8. DUUN: Somareventyr
9. AUERBACH: Anne Berrføtt
10. ROGGEVEEN: Fjernsyndetektiven
11. STUBHAUG: Mysteriet i Trolldalen
12. MED LIVET SOM INNSATS
MODERNE EVENTYR I
13. KVARDAGSHELTAR

Alle i band.

Pris for kvar kr. 3,50.

DET NORSKE SAMLAGET
OG NOREGS BOKLAG

**OLAV
BUIN**

**SOMAR-
EVENTYR**

**BARNE- OG
UNGDOMS-**

LESNAD

8